

Școala Națională de Studii Politice și Administrative

Școala Doctorală Multidisciplinară

Domeniul Științe Politice

REZUMAT

TEZĂ DE DOCTORAT

BUCUREȘTI

2023

Școala Națională de Studii Politice și Administrative
Școala Doctorală Multidisciplinară - Domeniul Științe Politice

REZUMAT

**Construirea securității în Balcanii de Vest în contextul consolidării
autonomiei strategice a Uniunii Europene**

Coordonator științific:

Prof. Univ. Dr. Ioan Mircea PAȘCU

Doctorand:

Oana - Veronica ANDRONESCU

BUCUREȘTI

2023

CUPRINS
TEZĂ DE DOCTORAT

INTRODUCERE	4
CAPITOLUL I	16
Considerații metodologice	16
1.1 Delimitări în analiza conceptului de securitate: realism versus liberalism	18
1.2 Designul cercetării	21
1.3 Metodologia cercetării	23
1.4 Interpretarea rezultatelor	28
CAPITOLUL II	36
Provocările de securitate în spațiul Balcanilor de Vest	36
2.1 Evoluția securității și stabilității în regiunea Balcanilor de Vest	37
2.2 Cooperarea în domeniul securității în Balcanii de Vest	40
2.3 Nevoia de securitate și stabilitate – motorul procesului de extindere	50
CAPITOLUL III	61
Autonomia strategică a Uniunii Europene - abordarea orizontală care modelează viitorul UE	61
3.1 Autonomia strategică a UE în devenire	65
3.2 Noua abordare orizontală care modelează viitorul UE	83
CAPITOLUL IV	93
Balcanii de Vest - o zonă de competiție geopolitică	93
4.1 Eșichierul din Balcani	97
4.2 Durerea de cap rusească	101
4.3 China: rival sistemic sau partener al UE în Balcanii de Vest	111

4.4 Fantomele Imperiului Otoman.....	116
4.5 Influența statelor din Golf	120
4.6 SUA – Garantul stabilității și securității	122
CAPITOLUL V	132
Impactul războiului din Ucraina asupra regiunii Balcanilor de Vest	132
5.1 Reziliența în Balcani.....	133
5.2 Reacții regionale.....	137
5.3 Războiul din Ucraina și autonomia strategică a UE.....	145
CAPITOLUL VI.....	152
Ce înseamnă perspectiva europeană a statelor din Balcanii de Vest?.....	152
6.1 Stadiul parcursului european al statelor din Balcanii de Vest.....	155
6.2 Provocările perspectivei europene.....	165
6.3 Procesul de europenizare și limitele lui.....	171
CAPITOLUL VII	179
Concluziile cercetării.....	179
BIBLIOGRAFIE	194

Cuprins
REZUMAT

INTRODUCERE	6
1. Structura tezei de doctorat.....	11
2. Metodologia cercetării.....	12
3. Sinteza tezei de doctorat	16
4. Concluziile principale ale tezei de doctorat.....	46
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	62

INTRODUCERE

Teza de doctorat „Construirea securității în Balcanii de Vest în contextul consolidării autonomiei strategice a Uniunii Europene” este înscrisă în cadrul domeniului prioritar de cercetare „Uniunea Europeană ca actor internațional - de la putere normativă la autonomie strategică”.

Printr-o abordare multidisciplinară, care combină informații din științele politice, relațiile internaționale, economie și istorie, aplicată analizei rolurilor și obiectivelor principalilor actori externi, inclusiv eforturile de integrare ale Uniunii Europene, interesele politice și de securitate ale Rusiei, prezența economică în creștere a Chinei și implicarea altor puteri regionale, cum ar fi Turcia și statele din Golf, întreaga cercetare își propune să contribuie la o înțelegere aprofundată a dinamicii complexe care modelează peisajul geopolitic al Balcanilor de Vest, precum și autonomia strategică a Uniunii Europene.

De asemenea, cercetarea readuce în discuție și necesitatea reformării procesului decizional al UE, pozițiile divergente ale statelor membre și incapacitatea de a ajunge la un consens reprezentând un obstacol nu doar pentru politica de extindere și politica externă a UE, ci și pentru chestiunile ce țin de creșterea autonomiei strategice a UE.

Totodată, cercetarea a urmărit să ofere informații valoroase atât factorilor de decizie, cât și cadrelor universitare și altor părți interesate în ceea ce privește stabilitatea și securitatea regiunii Balcanilor de Vest, în strânsă corelare cu procesul de consolidare a autonomiei strategice a UE.

Nicicând în istoria ei nu a fost Uniunea Europeană (UE) mai expusă atâtor provocări și crize majore ca în ultimii ani. Criza financiară (începută în 2007), criza imigranților (percepută ca eveniment major începând cu 2015), Brexit (început în 2016), pozițiile “rebele” ale statelor din grupul de la Visegrád s-au suprapus peste alte crize din vecinătatea UE: anexarea Crimeii (2014), criza din Belarus (2020), protestele din Serbia și cele din Muntenegru (2020), războiul din Ucraina (început în 2021).

În fața acestor evenimente fără precedent, atât ca impact cât și ca frecvență, Uniunea Europeană a fost obligată să găsească soluții rapide și creative, alimentând indirect o serie de poziționări ale unor state membre care au solicitat insistent o reorganizare și o reformă internă a UE înainte de o nouă extindere.

În mod cert viitoarea extindere, cea către Balcanii de Vest, va veni la pachet cu noi provocări însă și cu avantajul major al contribuției pe care aceste state o vor aduce la stabilitatea și securitatea europeană.

Totodată, UE are obligația și responsabilitatea de a închide această “rană deschisă” din “inima Europei”¹, pentru asigurarea securității și stabilității dar și pentru a-și consolida credibilitatea ca lider global.

Regiunea este caracterizată de numeroase provocări și vulnerabilități care afectează stabilitatea și securitatea generală a Europei, cum ar fi instabilitatea politică și etnică, corupția și slaba guvernare, criminalitatea organizată, sărăcia și instabilitatea economică, precum și potențialul de export al conflictelor și extremismului.

Implicarea determinată și eficientă a Uniunii Europene, alături de partenerii săi strategici, în soluționarea conflictelor regionale, cum este cel Serbia-Kosovo, reprezintă o oportunitate strategică majoră pentru consolidarea rolului global al UE. Astfel, prin această demonstrație a capacității și abilității sale de a mobiliza resursele necesare și de a exercita influența diplomatică, UE sprijină avansarea proceselor de aderare și contribuie la consolidarea păcii și stabilității regiunii.

Legătura de cauzalitate dintre stabilizarea, aderarea și integrarea în Uniunea Europeană a statelor din regiunea Balcanilor de Vest și respectiv atingerea obiectivului strategic al Uniunii Europene de a deveni actor global, a fost exprimată explicit de către Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate, Federica Mogherini în discursul susținut la Universitatea din Oxford, în octombrie 2019: “Uniunea Europeană va deveni un puternic actor global doar dacă integrează Balcanii de Vest”.² Însă parcursul integrării este lung și plin de provocări iar analiza acestora în cadrul tezei de doctorat ocupă un loc important, alături de provocările procesului de consolidare a autonomiei strategice a UE.

În discursul ei, intitulat “Uniunea Europeană ca actor global”, Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate sublinia că pentru a-și atinge țelul de a

---

1 Președintele Franței Emanuel Macron “Balcanii de Vest sunt mai mult decât vecinătatea Europei, deoarece se află în inima Europei”, 12 decembrie 2022, <https://europeanwesternbalkans.com/2022/01/12/western-balkans-and-the-eu-in-2022-resolution-of-problems-or-escalation-of-crises/>

² European Western Balkans, „Mogherini: EU will become a strong global actor only if it integrates WB”, 16 octombrie 2019, accesat la 20 mai 2021, <https://europeanwesternbalkans.com/2019/10/16/mogherini-eu-will-become-a-strong-global-actor-only-if-it-integrates-wb/>

stabiliza continentul european și de a face războiul imposibil pe cuprinsul acestuia, Uniunea Europeană trebuie să unească Europa prin integrarea statelor din Balcanii de Vest.

În demersurile sale, UE nu se confruntă doar cu provocarea de a nu fi în măsură să construiască o politică externă puternică și durabilă, din prisma dreptului de veto al statelor membre, ci se confruntă chiar cu provocarea de a menține propria stabilitate. De aici și nevoia de a aborda marginal și punctual în cadrul cercetării și analiza factorilor care afectează stabilitatea UE.

Nu este mai puțin adevărat că procesul de extindere a pierdut din popularitate în spațiul Balcanilor de Vest, pe de o parte din cauza lipsei de rezultate concrete pe termen scurt și mediu și pe de altă parte, din cauza faptului că procesul de extindere este un instrument atractiv pentru statele membre pentru a impulsiona politicile și schimbările asupra vecinilor lor din afara UE și de a obține concesii în plan bilateral.

Mai mult, lipsa rezultatelor concrete pentru statele candidate și lipsa progresului așteptat din partea acestora, de către statele membre ale UE, au condus la o oboseală (*enlargement fatigue*) și o gripare a procesului, care a generat pe de o parte dezamăgire iar pe de altă parte a lăsat loc pentru intervenția în regiune a altor actori internaționali cu un grad sporit de asertivitate și cu interese divergente raportat la interesele legitime ale UE.

De asemenea, întregul proces de consolidare a autonomiei strategice poate fi înfrânat și întârziat atât de factori interni, cât și externi. Pe plan intern, durata considerabilă a procesului decizional al UE și pozițiile divergente ale statelor membre și, prin urmare, incapacitatea de a ajunge la un consens, reprezintă o luptă constantă și un obstacol în multe domenii inclusiv în calea autonomiei strategice a UE și cel al extinderii. Totodată, actorii externi vor folosi toate vulnerabilitățile și indecizia UE pentru a acționa rapid și pentru a-și consolida poziția în urmărirea propriilor interese.

Nevoia de a asigura securitatea și stabilitatea, acolo unde provocările de securitate și influențele negative ale actorilor externi sunt prezente, este unul dintre argumentele puternice pentru revitalizarea procesului de extindere și reprezintă totodată unul dintre obiectivele autonomiei strategice iar acțiunea și influențele exercitate de aceștia precum și impactul lor au fost analizate într-un capitol distinct în cadrul tezei de doctorat.

În ceea ce privește autonomia strategică a UE, se poate asuma faptul că niciodată în istoria ei Uniunea Europeană nu a avut nevoie mai mult decât acum de implementarea conceptului de autonomie strategică ca obiectiv orizontal al devenirii sale. Din această

perspectivă, teza de doctorat își propune pe de o parte să abordeze acest concept prin prisma contribuției pe care un climat de securitate și stabilitate în zona Balcanilor de Vest o poate aduce realizării acestui deziderat și pe de altă parte să analizeze modul în care acest concept modelează viitorul UE și ce anume trebuie să facă UE pe termen scurt și mediu pentru a obține și consolida această autonomie strategică.

Astfel, teza de doctorat pleacă de la premiza că în 2023 autonomia strategică nu se poate limita doar la securitate și apărare și nici nu poate exclude alianțe sau parteneriate, întrucât toți actorii globali își revizuiesc dependențele și încearcă să identifice alternative, mai ales după criza generată de pandemia de coronavirus.

Schimbările climatice, economia și energia, rolul UE în lume, digitalizarea, migrația, toate reprezintă provocări actuale ale UE care trebuie să încorporeze conceptul de autonomie strategică pentru construirea un profil puternic al UE în noul context global.

În perioadele de criză toate privirile au fost și sunt îndreptate către capacitatea UE de a răspunde în mod adecvat și de a găsi soluții. Prin urmare, este normal ca o „Comisie geopolitică”, așa cum și-a definit președintele Ursula von der Leyen mandatul său, acționând într-un mediu geopolitic cu evoluție rapidă, să găsească acei parteneri și acele alianțe care o vor ajuta nu numai să își protejeze valorile și să-și apere interesele dar și la promovarea și implementarea lor.

Prin urmare, extinderea înțelegerii conceptului de autonomie strategică dincolo de noțiunile de securitate și apărare, precum și aplicarea acestuia ca principiu orizontal care stă la baza revenirii UE după pandemia de coronavirus și orientarea UE „*către o Europă mai rezistentă, durabilă și echitabilă*”, sunt esențiale pentru a consolida acțiunea multilaterală a UE și poziția acesteia în raport cu actorii externi.

În calitate de Președinte al Consiliului European, Charles Michel spunea în septembrie 2020 că „Autonomia strategică europeană este obiectivul #1 pentru generația noastră. Pentru Europa, acesta este adevăratul început al secolului XXI.”³

De asemenea, acest lucru este recunoscut și prin Agenda strategică 2019-2024, în care sunt evidențiate nevoia UE de a „acționa autonom”, cât și ambițiile sale în termeni de politici publice: industrie și politică comercială, pact verde, digitalizare, politică de vecinătate.

Nu doar că în lipsa autonomiei strategice Uniunii Europene îi va lipsi abilitatea de a-și îndeplini ambițiile pe plan global dar există și îngrijorarea că autonomia strategică a UE este

---

³ Charles Michel, Președintele Consiliului European, Twitter, [@eucopresident], #EUBEF20 [TWEEET], 8 September 2020, accesat la 20 mai 2021

chiar o chestiune de supraviețuire a proiectului european.

În acest context, trebuie subliniat că pentru a-și atinge toate ambițiile, UE trebuie să aibă atât mijloacele, cât și resursele financiare necesare, iar aceste aspecte au fost analizate și evaluate pe parcursul întregii cercetări, atât din prisma consolidării autonomiei strategice cât și din prisma procesului de extindere către Balcanii de Vest.

Deși fără să ofere încă o perspectivă clară de aderare, UE a fost mereu angajată în regiune pentru realizarea de progrese pe calea integrării și implicit pentru sprijinirea cooperării regionale, normalizarea relațiilor intra și inter-statale și implementarea de reforme menite să asigure stabilitatea și securitatea regiunii. Toate acestea au fost translatate în cadrul tezei de doctorat atât în dimensiunea securității, inclusiv prin limitarea influenței actorilor externi în regiune, cât și în dimensiunea procesului de extindere și cel al consolidării autonomiei strategice a UE.

Pe de altă parte, chiar și atunci când această perspectivă părea să prindă contur⁴, entuziasmul clasei politice a fost aplatizat de scepticismul populației care consideră că problemele cu care se confruntă țara lor sunt atât de profunde încât nici măcar apartenența la UE nu le poate rezolva, iar aceste aspecte au fost analizate în capitolul VI.

În timp ce pandemia de coronavirus a evidențiat puternicele interdependențe economice și vulnerabilitățile UE, felul în care aceasta multiplă criză va fi depășită, precum și lecțiile învățate, îi vor modela viitorul.

Din această perspectivă, creșterea capacității UE de a acționa autonom atunci când și unde este necesar, precum și alături de parteneri ori de câte ori este posibil, se concentrează pe sporirea abilității sale de a răspunde rapid provocărilor.

Având în vedere că importanța creării unui climat de stabilitate și securitate, atât în interiorul cât și în exteriorul granițelor sale, este definitorie pentru modelarea viitorului UE, reprezentând un motiv puternic pentru revitalizarea procesului de extindere, subiectul autonomiei strategice a UE a reprezentat un element central al cercetării de față.

Mai mult, consolidarea autonomiei strategice a UE a fost abodată în strânsă legătură cu procesul de aderare al statelor din Balcanii de Vest iar teme precum tranziția verde (Agenda Verde pentru Balcanii de Vest), tranziția digitală (Agenda digitală pentru Balcanii de Vest), Piața Regională Comună, Planul Economic și de Investiții au fost abordate în cadrul tezei de

---

⁴ În februarie 2018, Comisia Europeană anunța că Serbia ar putea adera în anul 2025.

doctorat, având în vedere potențialul lor transformator pentru regiune, precum și contribuția lor majoră atât la procesul de aderare la UE a statelor din Balcanii de Vest cât și la procesul de consolidare a autonomiei strategice a UE.

1. Structura tezei de doctorat

Teza de doctorat a fost structurată în șapte capitole, fiecare având o pondere adecvată în ansamblul lucrării, asigurându-se un echilibru în ceea ce privește organizarea conținutului, precum și o coerență și coeziune a întregului text.

Astfel, organizarea textului în capitole evidențiază o secvență structurată, logică și progresivă în dezvoltarea argumentelor.

De asemenea, pentru o abordare echilibrată și sistematică, capitolele prezintă dimensiuni relativ similare iar fiecare capitol reflectă aceeași structură, cu o parte introductivă, analiza documentelor cheie și a evoluțiilor cele mai recente și concluziile preliminare.

Structura tezei are o proporție echilibrată, având un capitol introductiv, unul ce detaliază metodologia folosită, cinci capitole care formează nucleul acesteia și un capitol final dedicat concluziilor.

Totodată, în cadrul tuturor capitolelor s-a urmărit evidențierea legăturilor dintre cele două procese, cel de extindere și cel de consolidare a autonomiei strategice, urmărindu-se *firul roșu* din documentele cele mai relevante la nivel european pe cele două planuri, pornind de la premisa că autonomia strategică a UE poate fi consolidată doar prin accelerarea procesului de extindere în Balcanii de Vest.

Astfel, după stabilirea cadrului conceptual relevant pentru tema de cercetare, au fost analizate informațiile relevante în cadrul fiecărui capitol, cu obiectivul de a oferi o perspectivă amplă asupra proceselor și dinamicii acestor procese, în strânsă legătură cu contextul istoric și politic.

Totodată, structura tezei relevă și faptul că cercetarea și-a propus să verifice dacă cele două procese sunt interconectate, inclusiv din perspectiva contracarării influenței actorilor externi și fragilizării mediului de stabilitate și securitate, dacă urmăresc aceleași obiective, precum și care este rolul Balcanilor de Vest în consolidarea autonomiei strategice a UE.

Pornind de la delimitarea conceptuală prezentată și ținând cont de obiectivele cercetării, problema de cercetare s-a axat pe identificarea nivelului de interdependență dintre procesul de construire a securității în Balcanii de Vest și consolidarea autonomiei strategice a Uniunii

Europene. Concret, urmărindu-se determinarea gradului în care extinderea UE către Balcanii de Vest poate fi amânată fără a afecta credibilitatea acesteia, precum și evaluarea posibilității ca Uniunea Europeană să devină un actor global cu autonomie strategică, în absența extinderii în regiunea Balcanilor de Vest. Teza de doctorat a căutat să evidențieze evoluția în timp a factorilor care influențează aceste procese precum și să stabilească relația dintre ele, prin analiza documentelor cheie și a textelor relevante.

Obiectivele cercetării au fost formulate pe baza întrebărilor de cercetare, care au ghidat întregul demers științific. Prin urmare, fiecare întrebare de cercetare a fost abordată într-un capitol separat, iar prin metodele de cercetare utilizate s-au căutat răspunsuri care să reflecte contextul actual. În această direcție, la întrebările de cercetare stabilite la începutul demersului științific a fost adăugată o întrebare referitoare la impactul războiului din Ucraina asupra Balcanilor de Vest, abordând implicațiile sale asupra dimensiunilor de securitate și posibilele efecte asupra consolidării autonomiei strategice a UE.

2. Metodologia cercetării

În scopul evidențierii evoluțiilor în planul construirii securității în Balcanii de Vest în contextul consolidării autonomiei strategice a Uniunii Europene, aplicarea analizei de conținut a fost considerată ca un instrument potrivit în decelarea aspectelor de substanță conținute în toate documentele cheie de la nivelul UE (discursuri, comunicate, briefinguri de presă, postări pe canalele media ale Comisiei Europene, Parlamentului European, Consiliului European, Serviciului European de Acțiune Externă) care abordează aspectele supuse cercetării.

Metodologia elaborării lucrării științifice s-a axat pe studierea documentelor și textelor relevante în domeniu, atât din perspectiva securității europene, dincolo de dimensiunea ei militară, de apărare, cât și din perspectiva analizării procesului de aderare a statelor din Balcanii de Vest. Totodată, au fost analizate evoluțiile situației din regiune iar din această perspectivă s-a avut în vedere atât analiza capacității și a consecvenței UE de a-și onora angajamentele față de statele candidate, precum și analiza dinamicii procesului de extindere în statele Balcanilor de Vest și a celui de consolidare a autonomiei strategice.

Analiza informațiilor relevante vizează perioada 2008- martie 2023, acoperind Procesul de la Berlin, cele mai recente evoluții care contextualizează perspectiva europeană a statelor din Balcanii de Vest, precum și procesele de extindere și cele privind consolidarea conceptului de autonomie strategică. De asemenea, pentru aceeași perioadă de timp a fost analizată și evoluția

securității și stabilității europene, în strânsă legătură cu procesele de aderare și cu provocările și oportunitățile pe care acestea le aduc din perspectiva noului context global.

Prin urmare, cercetarea examinează două procese aparent separate, evidențiind interconexiunea dintre ele și necesitatea de a stabili complementarități, pentru atingerea obiectivului Uniunii Europene de a deveni un actor internațional puternic, cu autonomie strategică.

Ipotezele de la care a plecat cercetarea au fost:

- *Transformarea UE în actor internațional puternic este dependentă de extinderea sa spre Balcanii de Vest.*
- *Credibilitatea UE ca actor internațional este determinată de capacitatea și consecvența sa de a-și onora angajamentele, inclusiv față de statele candidate și potențial candidate din Balcanii de Vest.*
- *Securitatea și stabilitatea europeană nu pot fi desăvârșite în absența extinderii spre Balcanii de Vest.*

Examinarea și validarea acestor ipoteze au implicat luarea în considerare a mai multor variabile, atât dependente, cât și independente unele față de altele. Astfel, cercetarea științifică a cuprins o succesiune de acțiuni de testare care au dus la validarea ipotezelor de cercetare și a fost realizată în baza unui plan ale cărui rezultate intermediare au fost prezentate în referatele de cercetare, precum și în cadrul conferințelor academice internaționale.

De asemenea, teza de doctorat reprezintă o componentă a unui proces de comunicare, unde ipotezele, ideile și concluziile au fost prezentate sub forma unor articole publicate în jurnale academice indexate internațional, cu scopul de a primi feedback din partea reprezentanților structurilor academice implicate în procesul de peer-review și de a sincroniza teza cu actualitatea științifică a domeniului.

Cheia de validare a ipotezelor formulate la începutul parcursului științific rezidă și în intensificarea discursului public și o poziționare favorabilă asupra promovării securității în toate dimensiunile ei, în corelare cu ambiția unei autonomii strategice a UE care să permită promovarea păcii și stabilității, și în cele din urmă a integrării statelor din Balcanii de Vest.

Concluzionând, rezultatele obținute, raportat la întrebările de cercetare au oferit răspunsuri concludente și au fost în măsură să valideze ipotezele în contextul în care a fost derulat acest parcurs științific. Respectiv, securitatea, autonomia strategică și extinderea UE spre

Balcanii de Vest sunt procese interdependente și interconectate, fiind influențate unul de celălalt pe multiple paliere.

Ținând cont de obiectivele cercetării științifice, a fost necesară colectarea de date care să ofere răspunsuri la întrebările de cercetare, precum și pentru obiectivele cercetării în sine. Acest lucru a permis ca atenția demersului științific să se concentreze asupra aspectelor care interconectează cele două procese: aderarea Balcanilor de Vest la UE și consolidarea autonomiei strategice a Uniunii Europene.

Astfel, în ceea ce privește conceptul de securitate, trebuie precizat că teza de doctorat nu abordează în mod direct complementaritatea cu NATO și dimensiunea de apărare a conceptului ci mai degrabă propune o abordare multidimensională a conceptului de securitate prin prisma implicațiilor politice și economice, care stau deopotrivă la baza conceptului de autonomie strategică și la baza procesului de integrare a statelor din Balcanii de Vest.

De asemenea, pentru a facilita înțelegerea conceptului de securitate și pentru a putea analiza implicațiile evoluțiilor domeniilor relevante pentru cercetare a fost considerată ca necesară prezentarea succintă a evoluției conceptului de securitate în cadrul a două școli de gândire, cea realistă (abordarea hard) și cea liberală (abordarea soft), care în contextul global actual se întrepătrund și creează complementarități.

Prin urmare, pentru a asigura un climat de stabilitate și securitate, nu se poate vorbi despre urmărirea exclusivă a ideilor realiste sau liberale, ci mai degrabă despre o complementaritate între aceste două abordări. Acest lucru este evidențiat și în mesajele și documentele instituțiilor europene, cum ar fi Strategia Europeană de Securitate, Busola Strategică, Strategia Globală pentru Politica Externă și de Securitate a Uniunii Europene, doar pentru a numi câteva dintre cele mai recente.

De asemenea, este important de menționat în cadrul acestei cercetări că această complementaritate devine evidentă atât în procesul de consolidare a autonomiei strategice a UE, cât și în procesul de extindere al UE. Niciunul dintre aceste procese nu poate atinge obiectivele folosind doar mecanismele și paradigmele specifice uneia dintre abordări.

Trebuie precizat că analiza de conținut asistată de computer, care combină analiza cantitativă cu cea calitativă are rezultate superioare analizei clasice, în care factorul uman intervine prin subiectivitate asupra rezultatelor obținute. Astfel, prin consecvența și fiabilitatea sa, cu o viteză de procesare crescută, se poate realiza *text mining*, clasificând mesajele în mod automat cu un mare grad de precizie, aplicând în mod obiectiv criteriile tuturor datelor analizate,

eliminând inconsecvențele, prejudecățile și subiectivitatea factorului uman. De asemenea, utilizarea CAQDAS - *Computer Assisted Qualitative Data Analysis Software* pentru analiza conținutului are și marele avantaj al eficienței și economiei de timp, față de analiza tradițională, manuală, deoarece identificarea modelelor și crearea de tabele de frecvență necesită însemnate resurse de timp atunci când sunt efectuate manual.

Este de asemenea adevărat că utilizarea analizei de conținut asistate de computer nu poate înlocui gândirea critică și abilitățile interpretative ale factorului uman, acesta fiind motivul pentru care a fost completată de observațiile directe și de abordarea constructivistă pe tot parcursul științific.

De asemenea, prin instrumentele analitice avansate, software-ul folosit a permis identificarea de modele, tendințe și relații între documentele și textele supuse analizei care ar putea fi dificil de detectat prin analiza manuală. Mai mult, datorită flexibilității și scalabilității sale, software-ul a putut gestiona diferite tipuri de date, inclusiv mesaje multimedia și sondaje, care au complementat informația furnizată de documentele oficiale analizate.

În acest sens, au fost importate fișiere atât din resurse proprii cât și din resurse online și platforme de social media, conform parametrilor ante-menționați, care au fost organizate și clasificate folosind un sistem de codare. Ulterior, prin folosirea instrumentelor analitice ale sistemului a fost posibilă vizualizarea frecvențelor de cod și relațiilor între coduri, permițând vizualizarea modelelor, tendințelor și relațiilor în cadrul datelor analizate.

În baza acestor coordonate și având în vedere obiectivele cercetării, au fost identificate șabloane recurente în textele analizate, au fost evidențiate principalele linii de acțiune și au fost extrase caracteristici ale mesajelor ce au permis efectuarea unor proiecții cu privire la evoluția temelor supuse cercetării.

De asemenea, mesajele au fost analizate nu numai din perspectiva frecvenței apariției elementelor textuale, ci și în raport cu relațiile pe care aceste elemente le stabilesc. Analiza a fost direcționată de o serie de factori, precum contextul mesajelor, temele comune, ideile și argumentele folosite care se completează sau se contrazic reciproc, precum și impactul mesajelor asupra percepției cetățenilor și formării opiniei publice în legătură cu temele conexe cercetării. Agregând datele, s-a încercat identificarea temelor recurente, cunoscându-se numărul de apariții, fiind asumat faptul că acesta este în directă proporționalitate cu importanța subiectului pe agenda UE, respectiv agenda statelor din Balcanii de Vest.

Totodată, a fost folosită complementar și observația directă din discuțiile cu cetățeni și reprezentanți ai unor instituții relevante ale statelor din Balcanii de Vest, realizată cu prilejul vizitelor în regiune sau participării la diferite formate de discuții, grupuri de lucru, conferințe, evenimente Taiex, etc.

Informațiile relevante, obținute prin analiza de conținut, și cunoștințele acumulate ca rezultat al interacțiunii directe cu cetățenii din statele Balcanilor de Vest, au fost examinate în tandem și într-o manieră sinergică, pentru a asigura o validare reciprocă a rezultatelor.

Astfel, cercetarea are și o abordare constructivistă care urmărește să ofere o mai bună înțelegere a proceselor supuse analizei, bazându-se pe trei principii cheie: experiența personală, învățarea activă și interacțiunile sociale. Conform teoriei constructiviste, cursanții își construiesc în mod activ cunoștințele, mai degrabă decât să absoarbă pur și simplu ideile care le sunt adresate de profesori pe baza cunoștințelor, experienței și abilităților lor. Prin urmare, realizarea de conexiuni cu experiențele anterioare și construirea cunoștințelor bazate pe aceste experiențe creează un mediu de învățare activ. Abilitățile de gândire critică și interacțiunile sociale au permis noi înțelegeri bazate pe experiențe personale și pe schimbul de idei care au modelat perspectivele și au consolidat informațiile.

Metodologia cercetării se bazează și pe analiza contextelor relevante, concentrându-se pe implicațiile practice și perspectivele viitoare, în timp ce evoluțiile sunt prezentate cronologic pentru a explica și a arăta modul în care conceptele și procesele aferente acestora au evoluat de-a lungul anilor și modul în care acestea se interconectează.

3. Sinteza tezei de doctorat

Pe tot parcursul cercetării s-a avut în vedere atât complexitatea, cât și importanța celor două procese analizate, precum și impactul lor asupra viitorului UE iar interpretarea rezultatelor a evidențiat că autonomia strategică a UE și consolidarea securității în Balcanii de Vest sunt interconectate în mai multe moduri. Punctele cheie care demonstrează relația dintre cele două sunt asigurarea stabilității regionale, consolidarea securității economice și energetice, contrabalansarea influenței actorilor externi și nu în ultimul rând succesul politicii de extindere iar toate aceste dimensiuni care interconectează autonomia strategică a UE și consolidarea securității în Balcanii de Vest au fost abordate în capitole distincte în teza de doctorat.

Astfel, în capitolul dedicat analizei provocărilor de securitate în spațiul Balcanilor de Vest a fost abordată atât evoluția proceselor de asigurare a securității și stabilității regiunii cât și nevoia de cooperare în acest domeniu pentru a avansa întreg procesul de extindere.

Totodată, având în vedere tema cercetării și interdependența proceselor de integrare a Balcanilor de Vest și a celui de întărire a autonomiei strategice a UE, a fost analizată și nevoia de securitate și stabilitate ca vectori ai procesului de extindere.

Prin urmare, înțelesul actual al conceptului de autonomie strategică a Uniunii Europene se bazează pe securitate, sub toate aspectele sale, capacitatea UE de a stabili standarde și de a promova valorile sale la nivel mondial, obiective subsumate și procesului de extindere. Astfel, crearea unui mediu de securitate stabil în regiunea Balcanilor de Vest servește ambelor scopuri ale UE, atât extinderii, cât și consolidării autonomiei strategice. De asemenea, provocările multiple cu care se confruntă Balcanii de Vest necesită o abordare cuprinzătoare a dimensiunilor politice, economice și de securitate, menită să redinamizeze parteneriatul transatlantic în abordarea lor din perspectiva stabilității UE.

Dacă din punct de vedere geografic, țările din Balcanii de Vest formează o punte de legătură între nucleul vestic și flancul de sud-est al UE, regiunea fiind extrem de importantă în ceea ce privește comerțul și rutele de tranzit, din punct de vedere al securității acest spațiu aflat chiar în inima Europei generează multe întrebări ce așteaptă răspunsurile adecvate din partea Uniunii Europene.

Într-o regiune marcată de conflicte și cu efecte încă persistente ale războaielor din anii '90, UE nu poate adopta altă strategie decât stabilizarea prin integrare, contribuind la soluționarea disputelor bilaterale din întreaga zonă și prevenind eventualele conflicte viitoare care ar putea rezulta din gestionarea inadecvată a instabilității. În esență, așa cum se evidențiază în teza de doctorat, credibilitatea UE de a-și exercita mijloacele și capacitățile pentru a asigura stabilitatea și securitatea în vecinătatea sa este în joc, înainte de a se afirma ca un actor global în domeniu. Tocmai acest concept de credibilitate să stea la baza Comunicării Comisiei Europene intitulată „*O perspectivă credibilă de extindere pentru Balcanii de Vest și un angajament sporit al UE față de Balcanii de Vest*”⁵.

Documentul prezentat în 2018 expune strategia Uniunii Europene privind Balcanii de

---

⁵ Comisia Europeană. „*Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans*”. 6 februarie 2018. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d284b8de-0c15-11e8-966a-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

Vest, accentuând semnificația integrării europene a regiunii și angajamentul UE de a susține acest demers. Comunicarea evidențiază relevanța strategică a Balcanilor de Vest, afirmând că securitatea, stabilitatea și prosperitatea regiunii sunt direct interconectate cu cele ale Uniunii Europene și precizează, printre altele, că viitorul Balcanilor de Vest se află în cadrul UE și că regiunea se confruntă cu oportunități și provocări similare cu cele ale statelor membre ale UE.

Comunicarea stabilește o strategie revigorată pentru intensificarea angajamentului UE față de țările din Balcanii de Vest, oferindu-le o perspectivă credibilă de aderare la UE, concentrându-se pe șase domenii-cheie de cooperare și provocări comune, care trebuie tratate în vederea unei integrări reușite.

Astfel, se subliniază importanța respectării statului de drept și a drepturilor fundamentale ca și condiții prealabile pentru aderarea la UE. Statele din Balcanii de Vest sunt încurajate să își îmbunătățească sistemele judiciare, să combată corupția și criminalitatea organizată și să garanteze drepturile fundamentale și libertatea de exprimare, Uniunea Europeană oferind finanțare pentru atingerea standardelor europene.

Totodată, recunoscând necesitatea unei abordări cuprinzătoare a securității și migrației, este subliniată importanța unei cooperări consolidate în domenii precum gestionarea frontierelor, combaterea terorismului și a extremismului violent și abordarea migrației ilegale. În acest sens, Uniunea Europeană își propune să își consolideze colaborarea cu statele din Balcanii de Vest în ceea ce privește schimbul de informații, operațiunile comune și consolidarea capacităților în aceste domenii.

Mai mult, în timp ce subliniază necesitatea unor reforme socio-economice pentru a asigura convergența cu standardele UE, pentru a crea o economie de piață competitivă și pentru a promova o creștere favorabilă incluziunii, statele din Balcanii de Vest sunt încurajate să investească în educație, cercetare și inovare, digitalizare și conectivitate iar Uniunea Europeană se angajează să ofere sprijin prin finanțare și orientări politice. Același sprijin este avut în vedere și pentru consolidarea conectivității în interiorul regiunii Balcanilor de Vest dar și cu Uniunea Europeană în domeniile transporturilor, energiei și infrastructurii digitale, fiind considerate domenii vitale pentru creșterea economică, integrarea pieței economice și cooperarea regională.

Recunoscând istoria conflictelor din regiune, UE subliniază necesitatea reconcilierii, a soluționării disputelor bilaterale și a promovării relațiilor de bună vecinătate. Prin reînnoirea angajamentelor și reafirmarea sprijinului său, inclusiv prin creșterea finanțării, consolidarea monitorizării și o colaborare mai strânsă cu statele din regiune, Uniunea Europeană își propune

să abordeze provocările majore cu care se confruntă regiunea și să construiască o vecinătate europeană stabilă, prosperă și pe deplin pregătită pentru integrare. Cu toate acestea, ritmul avansării depinde de eforturile și voința politică ale fiecărei țări, precum și de capacitatea UE de a menține o politică de extindere coerentă și credibilă.

În capitolul dedicat analizei procesului de consolidare a autonomiei strategice, ca abordare orizontală care modelează viitorul UE, a fost realizată analiza proceselor recente care vizează consolidarea autonomiei strategice a Uniunii Europene, alături de analiza modului în care acest concept va modela viitorul UE în următorii ani.

Dacă în prima parte a capitolului se face o trecere în revistă a evoluției conceptului de autonomie strategică și o analiză a obiectivelor acestuia, așa cum sunt ele formulate în prezent (securitatea – în toate formele sale, capacitatea UE de a stabili standarde și promovarea valorilor UE), partea a doua a capitolului își propune să analizeze acțiunile recente ale UE pentru consolidarea autonomiei strategice, precum și provocările actuale ale acestui proces.

Evoluțiile sunt prezentate concis și în ordine cronologică pentru a ilustra modul în care ideea de autonomie strategică s-a dezvoltat de-a lungul anilor, punând accent pe integrarea sa ca temă transversală în prezent. Scopul principal este de a evidenția atât complexitatea cât și semnificația conceptului, precum și impactul acestuia asupra viitorului Uniunii Europene. Pornind de la ideea că UE nu va putea să-și mențină relevanța în contextul global în anii următori fără o autonomie strategică solidă, este esențial să se sublinieze că aceasta este vitală pentru îndeplinirea obiectivelor sale, inclusiv pentru întărirea securității în regiunea Balcanilor de Vest.

Pe această linie, este abordată și posibilitatea ca autonomia strategică să reprezinte singura soluție pentru menținerea viabilității proiectului european. Fără aceasta, Uniunea Europeană ar putea deveni irelevantă în viitorul context global, în special dacă influența și forța sa economică în lume ar ajunge la niveluri alarmant de scăzute. Dacă în urmă cu treizeci de ani, UE reprezenta 25% din PIB-ul mondial, este estimat că în următorii 20 de ani UE nu va reprezenta mai mult de 11% din acesta, cu mult în urma Chinei și a Statele Unite ale Americii⁶.

De asemenea, în contextul tezei de doctorat, este abordată și ideea rolului determinant pe care Uniunea Europeană trebuie să-l asume ca lider global pentru a-și proteja și promova

---

⁶ Serviciul European de Acțiune Externă al UE. Josep Borrell, High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy/ Vice-President of the European Commission – Blog. „*Why European strategic autonomy matters*”. 3 decembrie 2020. https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/89865/why-european-strategic-autonomy-matters_en.

valorile și interesele la nivel mondial și pentru a gestiona eficient provocările geopolitice actuale.

Având în vedere paradigma potrivit căreia în prezent autonomia strategică nu mai poate fi limitată la securitate și apărare, teza de doctorat abordează implicațiile politice și economice ale acesteia în noul context global și își propune o analiză multi-dimensională a conceptului, așa cum este acesta prezentat în documentele relevante la nivelul Uniunii Europene.

Astfel, trei obiective sunt plasate în centrul tuturor acțiunilor strategice ale UE menite să consolideze autonomia strategică a UE, respectiv: *securitatea* (i.e. de toate tipurile și în toate domeniile), *diseminarea standardelor UE* și *promovarea valorilor UE* la nivel global.

Securitatea

Dincolo de dimensiunea sa de apărare, acest obiectiv trebuie privit prin prisma securității și stabilității economice, respectiv prin prisma obiectivelor ce țin de identificarea și reducerea dependențelor strategice, creșterea rezistenței ecosistemelor la șocurile externe (sănătate, industria de apărare, spațiu, tehnologii digitale, energie și materii prime). Totodată, nu mai puțin importantă este dimensiunea tehnologiilor digitale a obiectivului de securitate. De la supremația digitală și tehnologică, noile tehnologii și digitalizarea din ce în ce mai mare, experimentată mai mult ca niciodată în timpul pandemiei Covid-19, sunt noii vectori principali ai globalizării și competiției internaționale, modelând rapid ordinea globală.

Astfel, tranziția digitală, suveranitatea tehnologică și a datelor europene, împreună cu reziliența infrastructurii critice și securitatea lanțurilor de aprovizionare, reprezintă obiective cheie ce trebuie îndeplinite. Însă, pentru a-și consolida independența în domeniile tehnologice critice și pentru a proteja interesele economice și strategice ale UE, este necesară o abordare mai integrată și coerentă în ceea ce privește: investițiile în dezvoltarea de capacități, cercetarea și inovarea de ultimă generație, și desigur, un consens între statele membre care s-au angajat să îndeplinească noul set de obiective.

Standardele UE

Acest obiectiv se sprijină pe expertiza deja existentă în UE, de la Regulamentul privind protecția datelor la noile standarde climatice introduse recent. Tocmai acest domeniu, al schimbărilor climatice și protecției mediului, este cel în care Uniunea Europeană intenționează să devină lider la nivel global. Capacitatea de a stabili standarde și de a le aplica la nivel global va fi crucială pentru atingerea atât a autonomiei strategice cât și a obiectivelor climatice. În cele din urmă, condițiile comerciale și de piață se vor baza pe o regulă simplă: „cu cât respectarea

standardelor este mai scăzută, cu atât accesul este mai restrâns”.⁷

Valorile UE

Valorile de bază ale Uniunii Europene, cum ar fi demnitatea umană, drepturile omului, libertatea, democrația, egalitatea și statul de drept, se află în centrul politicilor sale interne și externe. Pentru a promova aceste valori, UE trebuie să-și întărească și să-și extindă influența și prezența pe scena internațională, profitând de setul de instrumente eficiente dovedite în trecut. Întreaga sa arhitectură a politicii externe, cu peste 140 de delegații UE pe tot globul îi asigură influență și o prezență de încredere pe teren, fiind menită să promoveze valorile UE.

Metodologia de Extindere Revizuită și Planurile Economice și de Investiții pentru Balcanii de Vest⁸ și țările Parteneriatului Estic⁹ fac parte dintr-un amplu proces de regândire, menit să ducă inclusiv la o mai bună utilizare și a creșterii eficienței instrumentelor pe care UE le are deja la dispoziție, pentru a promova valorilor și standardelor dincolo de granițe sale.

Având în vedere aceste considerente, Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate, Josep Borrell a dat o direcție clară noului concept extins de autonomie strategică, exprimând nevoia unei autonomii strategice mai eficiente „*extinsă la noi subiecte de natură economică și tehnologică*”¹⁰. De asemenea, Președintele Consiliului European, Charles Michel, a subliniat nevoia de stabilitate și diseminare a standardelor UE pentru a obține „mai puțină dependență, mai multă influență”.¹¹

Noua *Comisie Geopolitică*¹², termenul în sine implicând un nou nivel de angajament al Uniunii Europene la nivel global, acționând într-un mediu geopolitic aflat într-o evoluție rapidă,

---

⁷ Charles Michel, Președintele Consiliului European, „*Speech to the Bruegel think tank*”, 28 septembrie 2020, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/09/28/1-autonomie-strategique-europeenne-est-l-objectif-de-notre-generation-discours-du-president-charles-michel-au-groupe-de-reflexion-bruegel/>

⁸ Muntenegru, Albania, Serbia și Republica Macedoniei de Nord, Bosnia & Herzegovina și Kosovo*.

*Această denumire nu aduce atingere pozițiilor privind statutul și este conformă cu Rezoluția 1244/1999 a Consiliului de Securitate al ONU și cu Avizul Curții Internaționale de Justiție privind Declarația de independență a Kosovo.

⁹ Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, Moldova și Ucraina.

¹⁰ Serviciul European de Acțiune Externă al UE. Josep Borrell, High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy/ Vice-President of the European Commission – Blog. „*Why European strategic autonomy matters*”. 3 decembrie 2020. https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/89865/why-european-strategic-autonomy-matters_en.

¹¹ Președintele Consiliului European. Charles Michel. [@eucopresident]. 10 februarie 2021, #ACFrontPage [TWEET], Twitter.

¹² Ursula von der Leyen. „*Speech by President-elect von der Leyen in the European Parliament Plenary on the occasion of the presentation of her College of Commissioners and their programme*” – „This is the geopolitical Commission that I have in mind, and that Europe urgently needs.” 27 noiembrie 2019. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_19_6408

are printre obiective și găsirea acelor parteneri și a acelor alianțe care să contribuie nu numai la protejarea valorilor și intereselor UE, ci și la promovarea acestora la nivel global.

Acest lucru înseamnă, de fapt, că în prezent autonomia strategică a Uniunii Europene ar putea fi definită ca fiind capacitatea de a acționa în mod autonom atunci când și unde este necesar și cu parteneri ori de câte ori este posibil¹³, pentru a obține securitatea în toate domeniile de acțiune, diseminarea standardelor UE și promovarea valorilor sale la nivel global, acționând în același timp în conformitate cu obiectivele și angajamentele convenite anterior și în conformitate cu dreptul internațional.

Dezvoltarea ideii de autonomie strategică și implementarea acesteia într-un mod transversal, intersectorial, care susține redresarea Uniunii Europene în urma pandemiei de coronavirus, orientându-se spre o societate mai rezilientă, durabilă și echitabilă, ar putea fi crucială în anii următori pentru a întări acțiunea multilaterală a UE și poziția sa față de actorii internaționali. Președintele Consiliului European, Charles Michel, spunea în septembrie 2020 că „Autonomia strategică europeană este obiectivul nr. 1 pentru generația noastră. Pentru Europa, acesta este adevăratul început al secolului XXI”¹⁴. Acest lucru este recunoscut și în Agenda Strategică a UE aferentă perioadei 2019-2024¹⁵, unde este evidențiată și nevoia Uniunii Europene de a-și spori capacitatea de a „acționa în mod autonom”, în exprimarea ambițiilor sale cu privire la politica industrială și comercială, tranziția către un viitor verde și digital și politică de vecinătate.¹⁶

Agenda strategică a Uniunii Europene pentru perioada 2019-2024 adoptată de Consiliul European în iunie 2019, prezintă principalele priorități și obiective stabilite pentru a aborda provocările actuale cu care se confruntă UE, precum și pe cele care se întrevăd în viitorul apropiat. Agenda strategică este construită în jurul a patru piloni principali, în strânsă legătură cu conceptul de autonomie strategică.

Astfel, în ceea ce privește protejarea cetățenilor și a libertăților, Agenda strategică se axează pe asigurarea securității, bunăstării și drepturilor cetățenilor Uniunii Europene. Astfel,

---

¹³ Serviciul European de Acțiune Externă al UE. „A *Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*”. iunie 2016. https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf

¹⁴ Președintele Consiliului European. Charles Michel, [@eucopresident]. 8 septembrie 2020. #EUBEF20 [TWEET], Twitter.

¹⁵ Consiliul European, „A new strategic agenda” <https://www.consilium.europa.eu/media/39914/a-new-strategic-agenda-2019-2024.pdf>

¹⁶ Consiliul Uniunii Europene. „A new strategic agenda 2019-2024”, 20 iunie 2019 <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/06/20/a-new-strategic-agenda-2019-2024/>.

Consiliul s-a angajat la consolidarea frontierelor externe ale UE și îmbunătățirea gestionării fluxurilor de migrațiune, inclusiv consolidarea cooperării cu țările din afara UE și sprijinirea căilor de migrație legală.

Totodată, în cadrul acestui obiectiv este abordată și combaterea terorismului și a criminalității transfrontaliere, ca prioritatea la nivel european care consolidează securitatea internă și reziliența UE.

De asemenea, apărarea statului de drept, a drepturilor fundamentale și a valorilor democratice în cadrul Uniunii Europene, inclusiv prin sprijinirea sistemelor judiciare independente, promovarea libertății mass-mediei și combaterea dezinformării și a discursului de incitare la ură, reprezintă priorități pentru orizontul de timp ante-menționat.

Prin implementarea eficientă a măsurilor aferente acestor priorități și prin gestionarea eficientă a provocărilor din această sferă, Uniunea Europeană își poate reduce dependența de actorii externi și își poate afirma propria abordare a politicii de securitate și migrație.

Dezvoltând o bază economică solidă și dinamică, esențială pentru autonomia strategică, Uniunea Europeană își propune să-și îmbunătățească și competitivitatea economică și să susțină o creștere sustenabilă. Aceasta subsumează obiectivele de aprofundare a pieței unice prin optimizarea funcționării sectorului serviciilor, stimularea transformării digitale și garantarea unui mediu concurențial echitabil pentru întreprinderi. De asemenea, urmărirea unei strategii industriale ambițioase care să promoveze inovarea, digitalizarea și decarbonizarea implică investiții în tehnologii-cheie, cum ar fi Inteligența Artificială, 5G și energia verde, pe care Uniunea Europeană le-a marcat ca priorități de finanțare prin cadrul multianual 2021-2027. Astfel, prin investițiile realizate în sectoarele cheie, Uniunea Europeană își va reduce vulnerabilitatea la presiunile economice externe.

Totodată, accentuarea incluziunii sociale și promovarea unor condiții de muncă echitabile, a egalității de șanse și a protecției sociale pentru toți cetățenii va duce la consolidarea uniunii economice și monetare și asigurarea stabilității monedei euro, contribuind la o economie mai robustă și mai rezilientă.

Prin obiectivul său de a construi o Europă neutră din punct de vedere climatic, ecologică, echitabilă și socială, Uniunea Europeană își propune să fie lider la nivel global în combaterea schimbărilor climatice și în promovarea dezvoltării durabile. În acest sens, implementarea cu succes a Pactului verde european, care include un angajament de a atinge neutralitatea climatică până în 2050 și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu 50-55% până în 2030, față de

nivelurile din 1990, va consolida poziția de lider a UE în domeniul dezvoltării durabile și al tehnologiilor prietenoase cu mediul.

De asemenea, tranziția către o economie circulară, cu accent pe consumul sustenabil, reducerea deșeurilor și reciclarea, poate ajuta UE să își reducă dependența de combustibili fosili și îi poate spori securitatea energetică, poziționând-o ca lider mondial în materie de sustenabilitate.

Trebuie precizat că în obiectivul său de construire a unei Europe neutre din punct de vedere climatic, UE nu neglijează nicicum investițiile într-o tranziție echitabilă și justă, menite să sprijine regiunile și sectoarele cele mai afectate de trecerea la o economie verde.

Nu în ultimul rând, trebuie menționat că prin promovarea intereselor și valorilor europene pe scena mondială, Uniunea Europeană urmărește să își afirme influența globală și să susțină o ordine internațională bazată pe norme, consolidându-și astfel rolul în promovarea păcii, securității și drepturilor omului în întreaga lume.

Așa cum se subliniază și în alte documente strategice ale Uniunii Europene, aprofundarea parteneriatelor cu aliații cheie, cum ar fi SUA, o pot ajuta să își urmărească politica comercială cuprinzătoare care să sprijine valorile și interesele UE, inclusiv sustenabilitatea și digitalizarea.

Prin urmărirea obiectivului de a-și consolida capacitatea de a acționa ca actor global și de a-și apăra interesele și valorile, Uniunea Europeană își poate consolida influența și poate promova o ordine internațională bazată pe reguli, contribuind la guvernanța globală și la întărirea cadrului de multilateralism.

Astfel, Agenda strategică a Uniunii Europene (2019-2024) servește drept foaie de parcurs pentru ca instituțiile europene și statele membre să colaboreze în domenii-cheie, abordând cele mai presante provocări și urmărind o viziune comună pentru o Europă mai puternică și mai unită. De asemenea, prin abordarea priorităților și a obiectivelor care vor consolida reziliența economică, politică și de mediu a Uniunii Europene, se urmărește realizarea obiectivului de consolidare a autonomiei strategice, conferindu-i posibilitatea ca pe termen lung să acționeze independent la nivel global și își poată promova standardele, interesele și valorile.

Pentru a atinge toate aceste obiective, este însă nevoie ca Uniunea Europeană să aibă atât mijloacele, cât și resursele precum și capacitatea de a face față factorilor interni și externi care ar putea îngreuna întregul demers.

La nivel intern, durata îndelungată a procesului decizional al UE și diferențele de opinie

între statele membre, care împiedică atingerea consensului, constituie un obstacol important pentru consolidarea autonomiei strategice a UE, precum și pentru realizarea altor obiective, cum ar fi cele legate de extindere. În plus, actorii externi, urmărind propriile interese politice și economice, pot exploata vulnerabilitățile și indecizia UE pentru a-și întări pozițiile lor și a-și promova interesele.

Luând în considerare aceste aspecte, se poate concluziona că o autonomie strategică solidă a UE nu este benefică doar pentru Uniune, ci și pentru arhitectura globală. Deși există încă provocări interne de abordat - cum ar fi procesul decizional lent și pozițiile divergente ale statelor membre - consolidarea poziției UE ca actor global autonom va reduce vulnerabilitățile și dependențele membrilor săi. De la asigurarea protecției cetățenilor prin materiale medicale la diminuarea dependențelor în sectorul energetic, UE are datoria de a insufla încredere atât în interiorul, cât și în afara granițelor sale și de a descuraja orice tentativă de subminare.

În același timp, dotarea UE cu instrumentele necesare pentru a-și menține unitatea și pentru a-și îmbunătăți capacitățile de a acționa eficient în cadrul bipolarității emergente a sistemului internațional o poate ajuta să negocieze eficient într-un sistem interdependent, să ia măsuri împotriva celor care perturbă sistemul internațional bazat pe reguli și să acționează conform intereselor legitime proprii, într-un mediu geopolitic competitiv. Așa cum se evidențiază în teza de doctorat, UE a dovedit deja că dispune de voința politică și viziunea strategică necesare pentru a finaliza acest proces. Având în vedere acordurile privind Cadrul Financiar Multianual și instrumentul de redresare economică, este evident că UE deține și resursele financiare necesare pentru a-și îndeplini obiectivele și pentru a elimina lipsa de capacități care blochează progresul spre o autonomie strategică consolidată. Impactul pandemiei Covid-19 a avut efecte în numeroase domenii și a generat implicații geopolitice, evidențiind atât vulnerabilitățile multilateralismului, cât și necesitatea de a răspunde provocărilor globale. Rezumând, UE nu se poate bucura de securitate în absența unei vecinătăți stabile, predictibile și sigure.

În actualul context global, Uniunea Europeană trebuie să promoveze securitatea și prosperitatea atât în interiorul granițelor sale cât și dincolo de acestea. Ministrul german pentru afaceri europene, Michael Roth, reflectând asupra veto-ului Bulgariei asupra discuțiilor de aderare a Macedoniei de Nord, spunea că *„Orice altceva [decât o Conferință Interguvernamentală rapidă] ar fi o greșeală politică foarte gravă în detrimentul stabilității și securității în Balcanii de Vest și, în cele din urmă, ar pune în pericol masiv securitatea Europei*

în ansamblu – și toți ar trebui să fie conștienți de acest lucru.”¹⁷

Așa cum se arată pe parcursul tezei de doctorat, toate cele trei obiective principale ale UE pe drumul său către autonomie strategică și extindere (securitatea, diseminarea standardelor UE și promovarea valorilor sale) sunt contestate de actorii externi în maniere diferite și în diferite măsuri, iar conceptul de autonomie strategică nu poate fi sinonim cu independența ci mai degrabă cu interdependența aleasă. În acest sens, în cadrul capitolelor specifice din cadrul tezei de doctorat, s-a analizat și influența actorilor externi asupra proceselor supuse cercetării, noua ordine globală forțând o schimbare în ceea ce privește poziționarea UE între cei doi actori globali – SUA și China – și salvagardarea independenței și a valorilor sale în fața altor actori regionali, precum Rusia.

Noul guvern german, alături de Președinția franceză a Consiliului Uniunii Europene (1 ianuarie 2022 – 30 iunie 2022), au avut în vedere instrumentele și elemente necesare pentru convergență asupra autonomiei strategice. Astfel, programul tripartit al SPD, FDP și coaliția Verzilor conține în mod explicit acest nou nivel de ambiție *“dorim să creștem suveranitatea strategică a Europei (...) Mai presus de toate, acest lucru înseamnă refacerea propriei sale capacități de a acționa într-un context global și a fi mai puțin dependentă și vulnerabilă în domeniul strategice importante.”*¹⁸ iar Președinția franceză a avut ca element esențial pe agenda sa *„întărirea independenței europene și a autonomiei strategice a industriilor europene”*¹⁹.

În capitolul dedicat analizei competiției geopolitice ce are loc în spațiul Balcanilor de Vest, s-au analizat influențele principalilor actori externi cu accent pe corelațiile dintre influențele acestora și consolidarea securității și stabilității regiunii Balcanilor de Vest.

Astfel, a fost examinată interacțiunea complexă dintre dinamica locală și influențele externe care modelează perspectivele de viitor ale regiunii.

Pe întregul parcurs științific s-a urmărit, de asemenea, analizarea contextului istoric al semnificației geopolitice a Balcanilor de Vest, trasând traiectoria regiunii de la dizolvarea fostei Iugoslavii până la poziția sa actuală în peisajul strategic european și global. Întregul proces de

---

¹⁷ EU Observer. *„Germany apologises to Skopje for Bulgaria fiasco”*. 9 decembrie 2020. <https://euobserver.com/foreign/150323>

¹⁸ Bruno DUPRÉ. Fundația Robert Schuman. *European sovereignty, strategic autonomy, Europe as a power: what reality for the European Union and what future?*, European issues n°620 25 ianuarie 2022, <https://www.robert-schuman.eu/en/doc/questions-d-europe/qe-620-en.pdf>

¹⁹ Consiliul Uniunii Europene. *Conferința “Stronger industry for a more independent Europe”*, 11 ianuarie 2022, <https://presidence-francaise.consilium.europa.eu/en/news/stronger-industry-for-a-more-independent-europe-conference/>

cercetare desfășurată a luat în considerare provocările actuale legate de construcția statală, democratizare și cooperarea regională, precum și persistența tensiunilor etnice, a criminalității organizate și a corupției.

Pe lângă evaluarea impactului actorilor externi, au fost examinați și factorii politici, sociali și economici, atât interni cât și externi, care contribuie la vulnerabilitatea regiunii în contextul presiunilor concurenței geopolitice la care aceasta este supusă.

Totodată, Balcanii de Vest au devenit un spațiu în care urmărirea de către UE a autonomiei strategice, un obiectiv din ce în ce mai important în domeniul relațiilor internaționale, se intersectează cu concurența geopolitică mai largă dintre diverși actori globali și regionali.

Un aspect esențial al acestei aspirații este dorința Uniunii Europene de a-și dezvolta capacitatea de a lua decizii și de a acționa autonom în promovarea intereselor proprii în diverse domenii politice, cum ar fi securitatea, apărarea, economia și politica externă. Teza de doctorat urmărește să ofere o analiză cuprinzătoare a concurenței geopolitice actuale din Balcanii de Vest, examinând interacțiunea complexă dintre dinamica locală și influențele externe, precum și implicațiile acestora pentru ambițiile UE în materie de autonomie strategică.

Ca actor global cu autonomie strategică, UE nu doar își protejează, ci își și promovează valorile, standardele și interesele la nivel global, pentru a obține securitatea sub toate formele sale. Astfel, trebuie să demonstreze că are puterea de a face acest lucru în primul rând în Balcanii de Vest, țările cele mai avansate pe calea aderării.

Faptul de a nu putea asigura securitatea și stabilitatea în Balcanii de Vest și de a nu putea promova valorile și standardele sale în aceste țări, nu numai că ar duce la un proces de integrare întârziat al acestor țări, ci ar avea, de asemenea, un efect negativ asupra credibilității și capacității UE de a se profila ca un actor global.

Realizarea autonomiei strategice necesită inclusiv asigurarea de către UE a unui mediu stabil și sigur în vecinătatea sa imediată, această fiind o condiție prealabilă și esențială pentru ca Uniunea Europeană să se afirme ca un actor global puternic și să își protejeze interesele strategice mai ample.

Identificarea oportunităților pentru ca UE să își aprofundeze angajamentul în Balcanii de Vest și să își consolideze autonomia strategică, de exemplu prin consolidarea capacităților, asistență tehnică și investiții specifice, are la bază evaluarea impactului actorilor externi asupra stabilității, securității și perspectivelor de integrare în UE, precum și explorarea riscurilor

potențiale la adresa autonomiei strategice a UE, care decurg din disputele nesoluționate din regiune, instituții naționale fragile și slaba guvernare.

Capitolul abordează nu doar asigurarea stabilității și a securității în Balcanii de Vest, ci aprofundează și eforturile UE de a securiza Balcanii de Vest, implicațiile acestor eforturi pentru obținerea autonomiei strategice și diferitele provocări și oportunități care decurg din concurența geopolitică din regiune.

Astfel, au fost abordate elemente precum interesele strategice ale Rusiei în regiune, inclusiv securitatea energetică, cooperarea militară și legăturile culturale și religioase, prezența economică în creștere a Chinei prin intermediul inițiativei BRI și a platformei de cooperare 16 + 1, cu accent pe investiții în infrastructură, telecomunicații și energie.

Totodată, a fost abordat și rolul altor actori regionali, cum ar fi Turcia și Statele din Golf, în modelarea peisajului politic, economic și de securitate din Balcanii de Vest.

Nu în ultimul rând, prin examinarea diferitelor aspecte ale eforturilor UE de a securiza Balcanii de Vest și a implicațiilor acestor eforturi pentru realizarea autonomiei strategice, se urmărește și identificarea tendințelor și a măsurilor ce pot fi avute în vedere pentru dezvoltarea mai amplă a capacității Uniunii Europene de a acționa ca un actor global puternic și autonom.

Neputința UE de a preveni războaiele din Balcanii de Vest a lăsat loc pentru intervenția altor actori externi în regiune. Prezența SUA în regiune a arătat în acel moment că “Ora Europei”²⁰ nu venise încă și că spațiul urma să fie divizat sub sferele de influență ale diferiților actori.

Influența actorilor externi în spațiul Balcanilor de Vest, fie ea de ordin politic, economic sau cultural nu poate și nu trebuie trecută cu vederea. În unele circumstanțe aceasta umple un gol, în alte cazuri este deopotrivă complementară și concurentă cu influența UE în regiune.

De asemenea, trebuie menționat și aspectul cu caracter contraintuitiv că această influență a actorilor externi, prin ea însăși și a provocărilor pe care le exercită asupra UE, păstrează în viață perspectiva aderării și menține la un nivel ridicat interesul statelor membre de a aduce regiunea într-un climat de stabilitate.

Dacă circumstanțele și mijloacele disponibile diferă de la un actor extern la altul, există un numitor comun și anume tendința vectorilor de influență de a se plia pe nevoile și receptorii

---

²⁰ Jacques Poos, Ministrul de Externe al Luxembourg, „*Press statement from 28 June 1991, in the wake of the cease fire arrangement, asserting that the European Union would take the lead role in addressing the Balkan conflicts*”, <https://www.nytimes.com/1991/06/29/world/conflict-in-yugoslavia-europeans-send-high-level-team.html>.

distincți ai fiecărui recipient. Astfel, modalitățile de exercitare a influenței au fost analizate pentru fiecare actor extern în parte.

Pandemia de COVID-19 a evidențiat interdependențele puternice și vulnerabilitatea UE, mai ales atunci când este în competiție cu alți actori externi. În plus, ritmul lent al reformelor și contextul intern din ce în ce mai incert, împreună cu influența tot mai mare a actorilor externi și dificultățile interne ale UE, cum ar fi pozițiile divergente ale statelor membre, au complicat situația din vecinătatea imediată a UE, în regiunea Balcanilor de Vest și a vecinătății estice.

Plasate în anticamera UE pentru atât de mult timp, statele din Balcanii de Vest au auzit numeroase discursuri despre dorința UE de extindere și integrare a regiunii lor, însă rezultatele concrete s-au lăsat așteptate iar incertitudinile au transformat regiunea într-o zonă de competiție geopolitică.

În absența unor progrese semnificative și în prezența unui *enlargement fatigue*, securitatea regională a Balcanilor de Vest a fost influențată negativ, în timp ce rolul de lider al UE în regiune și credibilitatea acesteia au fost puse sub semnul întrebării, nu numai de către cetățenii statelor din regiune, ci și de către actorii externi care, în urmărirea propriilor interese, folosesc în avantajul lor vulnerabilitățile și indecizia Uniunii Europene. Așadar, în lumina acestor provocări, Balcanii de Vest sunt din nou în centrul atenției, atât pentru UE, cât și pentru alți actori externi - SUA, Rusia, China, statele din Golf, din motive și scopuri diferite.

În 2017, înaintea unei reuniuni a Consiliului European, vorbind despre corelația dintre impactul UE în regiunea Balcanilor de Vest și credibilitatea procesului de extindere, fostul ÎR/VP Mogherini sublinia că *“Balcanii pot deveni cu ușurință una dintre tablele de șah pe care se poate desfășura jocul marilor puteri.”*²¹

Dacă în ceea ce privește China interesul crescut se vede în ofensiva sa investițională pentru noul Drum al Mătăsii (Belt and Road Initiative), în ceea ce privește Rusia aspectul constructiv al interesului său crescut în regiune este îndoielnic. Uniunea Europeană este pusă în situația de a face față provocărilor prezentate de actorii externi, de la lupta pentru aprovizionarea cu materiale medicale până la investiții motivate politic și manipulare media și să găsească soluțiile adecvate în funcție de impactul acțiunilor acestora asupra securității și stabilității regiunii. Astfel, în seria investițiilor în securitatea Europei se înscrie și procesul de cooperare

---

²¹ European Western Balkans. „Mogherini: Balkans can easily become one of chessboards where big power game can be played”. 7 martie 2017. <https://europeanwesternbalkans.com/2017/03/07/mogherini-balkans-can-easily-become-one-of-chessboards-where-big-power-game-can-be-played/>

UE-Balcanii de Vest, fiind o responsabilitate a UE de a asigura pacea și stabilitatea regiunii.

Securitatea Balcanilor de Vest nu este o chestiune care privește strict această regiune ci este legată de stabilitatea și prosperitatea economică în UE în ansamblul ei.

Prin urmare, nesoluționarea problemelor de securitate din această regiune și menținerea acesteia într-o zonă de instabilitate, accentuată de actorii externi interesați doar de promovarea intereselor proprii și de obținerea avantajelor în regiune, ar putea transforma zona într-un factor de risc pentru securitatea UE, depășind problemele interne generate. Strategia reînnoită europeană pentru Balcanii de Vest include securitatea ca una dintre cele șase inițiative emblematică ale sale, oferind oportunitatea intensificării cooperării în materie de securitate dintre UE și statele din regiune.

Dacă legătura cauzală dintre stabilizarea, aderarea și integrarea în UE a Balcanilor de Vest și atingerea obiectivului strategic al Uniunii Europene de a deveni un actor global este foarte clară, trebuie subliniat că ambele procese au nevoie de consens politic din partea statelor membre. Atingerea acestui consens însă este la rândul său influențată de acțiunea actorilor externi în planul relațiilor bilaterale pe care aceștia le cultivă cu statele membre UE.

Astfel, au fost trecute în revistă evoluțiile și provocările actuale ale spațiului Balcanilor de Vest și ale Uniunii Europene cu privire la viitorul acestuia, cu abordarea instrumentelor și mijloacele de influență atât ale Rusiei cât și ale Chinei în regiune, cu accent pe implicațiile practice și perspectivele de viitor ale noilor forme de cooperare ruso-chineze, din ce în ce mai coordonate, acestea putând influența atât procesul de extindere cât și cel de consolidare a autonomiei strategice a UE.

Totodată, în cadrul unor domenii specifice supuse analizei, a fost abordată și influența altor actori cheie care sunt activi în regiunea Balcanilor de Vest, respectiv Turcia, Statele din Golf și SUA.

De la Summit-ul Consiliului European de la Salonic (2003), care a stabilit ca prioritate extinderea europeană în zona Balcanilor de Vest, până la declarația președintelui Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, înaintea summit-ului UE-Balcanii de Vest din 6 octombrie 2021 „*Balcanii de Vest au un loc în UE. Este în interesul nostru comun, dar cred că este și destinul nostru.*”²², Uniunea Europeană a acționat convingător ca un lider în regiune, protejând și promovând valorile și interesele sale și abordând constructiv provocările geopolitice de-a

---

²² European Western Balkans, “*Von der Leyen wraps up visit to the Western Balkans*”, 30 septembrie 2021, <https://europeanwesternbalkans.com/2021/09/30/von-der-leyen-wraps-up-visit-to-the-western-balkans/>.

lungul anilor, în căutarea predictibilității și a securității.

În încercarea sa de a-și atinge obiectivele, UE a încercat în mod constant să reconcilieze numeroasele diferențe etnice, religioase și culturale din Balcani. În acest timp, eforturile sale de stabilizare se întâlnesc cu vectori de influență proiectați din ce în ce mai puternic de către Federația Rusă și China, ridicând nivelul complexității și a interacțiunilor strategice din regiune.

Alianța *Dragonbear*²³, în timp ce își urmărește interesele strategice și abordează provocările comune, este de asemenea folosită pentru a antagoniza populația din state distincte sau din regiunea extinsă și/ sau pentru a crea tensiuni în societate, prin interferență politică, dezinformare, propagandă și investiții străine directe²⁴.

Chiar în ziua deschiderii Jocurilor Olimpice de iarnă de la Beijing, Rusia și China au declarat un parteneriat „fără limite”²⁵, cu sprijin reciproc în schimbărilor climatice, inteligența artificială, securitatea informațiilor, controlul internetului, conflictele din Ucraina și Taiwan, cu promisiunea de a colabora mai mult pentru a construi o nouă ordine internațională bazată pe viziunea proprie despre drepturile omului și democrație. Mai mult, cu prilejul vizitei oficiale a Președintelui Chinei Xi Jinping la Moscova din martie 2023, cei doi au căzut de acord că „în acest moment, există schimbări pe care lumea nu le-a cunoscut în ultimii 100 de ani, iar noi suntem cei care împreună conducem aceste schimbări”²⁶.

Cu toate acestea, această alianță are și un potențial de fricțiune care rezidă tocmai în interesele geopolitice diferite ale celor doi în țările terțe. Această tendință a fost vizibilă și în perioada pandemiei de COVID-19, cu întreruperi în lanțurile de aprovizionare și granița închisă între Rusia și China²⁷. De asemenea, în Balcanii de Vest concurența între cele două state a crescut în mod constant, fiecare utilizând instrumentele proprii de *soft power* prin furnizarea de materiale medicale, vaccinuri proprii și propagandă. Caracterul simetric al acțiunilor lor în regiune este dat de acțiunile comune împotriva valorilor și principiilor specifice democrației de tip european.

---

²³ Velina Tchakarova, “*The Russia, China Alliance: What Does “The Dragonbear” Aim To Achieve In Global Affairs?*”, 24 noiembrie 2016, <https://medium.com/@vtchakarova/the-russia-china-alliance-what-does-the-dragonbear-aim-to-achieve-in-global-affairs-e09b1add1c4a>.

²⁴ Heather A. Conley, James Mina, Ruslan Stefanov & Martin Vladimirov. „*The Kremlin Playbook. Understanding Russian Influence in Central and Eastern Europe*”, Center for Strategic & International Studies, 2016, <https://www.csis.org/analysis/kremlin-playbook> (vol. 1)

²⁵ Președinția rusă, „*Joint statement of the Russian Federation and the People’s Republic of China on the International Relations Entering a New Era and the Global Sustainable Development*”, 4 februarie 2022, <http://en.kremlin.ru/supplement/5770>.

²⁶ Al Jazeera, „*China’s Xi tells Putin of ‘changes not seen for 100 years’*”, 22 martie 2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/3/22/xi-tells-putin-of-changes-not-seen-for-100>.

²⁷ The Diplomat, „*COVID-19: Trouble on the China-Russia Border*”, 5 mai 2020, <https://thediplomat.com/2020/05/covid-19-trouble-on-the-china-russia-border/>.

La fel cum s-a întâmplat după criza financiară din 2008, prezența globală a Chinei și, implicit în regiunea Balcanilor de Vest, a crescut într-un ritm susținut iar noua realitate strategică și implicațiile pe termen lung ar trebui să fie atent avute în vedere.

Folosind noul context caracterizat de incertitudine crescută și propriile dificultăți interne ale UE, China a profitat de această oportunitate pentru a-și consolida influența și imaginea în regiune prin „diplomația sănătății”²⁸, un instrument *soft power* atent calibrat, implementat în concurență cu Rusia în Balcanii de Vest.

La rândul său, Rusia nu a ratat o astfel de oportunitate, în context pandemic, pentru a-și intensifica “bilateralismul vaccinului Sputnik”, în efortul de a-și consolida relațiile cu țările Balcanilor de Vest, într-o încercare de a dizolva credibilitatea și încrederea în instituțiile europene și internaționale.

Așa cum declara fostul Înalt Reprezentant, Federica Mogherini, în octombrie 2019, „*Uniunea Europeană va deveni un jucător global puternic doar dacă va integra Balcanii de Vest*”, subliniem ideea că Uniunea Europeană trebuie să reunească Europa prin integrarea statelor din Balcanii de Vest, pentru a-și atinge scopul de a stabiliza continentul european și de a face războiul imposibil în interiorul acestuia.

Necesitatea de a asigura securitatea și stabilitatea, acolo unde provocările de securitate și influențele negative ale actorilor externi sunt foarte vizibile, este unul dintre motivele puternice pentru revitalizarea procesului de extindere. Pe de altă parte, securitatea și stabilitatea se află, de asemenea, în centrul noului „moment al Europei”²⁹, care stă și la baza autonomiei strategice a Uniunii Europene.

Pentru a profita de acest nou „moment al Europei”, de relansare economică și de reziliență, trei obiective sunt plasate în centrul acțiunilor strategice ale UE: securitatea, diseminarea standardelor UE și promovarea valorilor UE, iar toate trei sunt la fel de valabile atunci când vorbim despre extindere și autonomie strategică, toate fiind, de asemenea, puternic afectate de acțiunile Rusiei și ale Chinei sau de cooperarea dintre cele două. Ambele țări par să se completeze și să se susțină reciproc în acțiunile lor referitoare la UE și Balcanii de Vest, în timp ce ambele se află în contradicție din punct de vedere al intereselor strategice, dar și în ceea

---

²⁸ Tanisha M. Fazal, “*Health Diplomacy in Pandemical Times*”, International Organization Foundation, Volume 74, Issue S1, decembrie 2020, <https://www.cambridge.org/core/journals/international-organization/article/health-diplomacy-in-pandemical-times/A82469023B94AA29F23A52AF0C4B3F27>

²⁹ Comisia Europeană, “*Europe’s moment: Repair and Prepare for the Next Generation*”, 27 mai 2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_940.

ce privește raportarea la standardele și valorile Uniunii Europene.

La nivel global, devine din ce în ce mai clar că noua competiție internațională se bazează din ce în ce mai mult pe supremația digitală și tehnologică. Inclusiv în ceea ce privește securitatea, accentul este pus pe tehnologie, alături de securitate economică și energetică, iar acest lucru se datorează progresului noilor tehnologii și digitalizării tot mai profunde a tuturor sectoarelor societății.

La fiecare două zile omenirea creează tot atâtea date cât a creat de la începuturile sale până în 2003. Iar cantitatea de date creată continuă să crească rapid. Se estimează că până în 2025 vor fi create atât de multe date încât dacă ar fi stocate pe DVD-uri, acestea ar fi suficiente pentru a înconjura Pământul de 222 de ori.³⁰

Tranziția digitală și suveranitatea tehnologică și a datelor europene, alături de reziliența infrastructurii critice și de securitatea lanțurilor de aprovizionare, sunt obiective economice și politice cheie, relevante atât pentru autonomia strategică a UE, cât și pentru politica sa de extindere. Nu sunt necesare investiții doar în dezvoltarea capacităților, cercetare și inovare, ci și pentru creșterea independenței în sectoarele tehnologice critice și pentru securizarea spațiului tehnologic european.

Mai mult, și la fel de importantă în procesele de extindere și autonomie strategică, este capacitatea UE de a exporta și de a-și impune valorile și standardele la nivel global, iar aceasta variază de la protecția datelor până la standardele climatice.

În timp ce își sporește influența și prezența internațională, este esențial pentru Uniunea Europeană să demonstreze în primul rând capacitatea de a-și promova și proteja valorile și standardele în vecinătatea sa imediată, acestea fiind, de asemenea, menite să consolideze dezvoltarea economică și reziliența partenerilor săi din Balcanii de Vest.

Dincolo de faptul că politica de extindere a UE este un instrument de modernizare, democratizare și stabilizare, aceasta are și rolul de consolidare a Uniunii atât pe plan intern, cât și ca actor global.

Este clar că nu doar statele din Balcanii de Vest ar beneficia de pe urma apartenenței la UE, care le poate asigura stabilitate într-un mediu internațional aflat într-un proces de schimbare accelerată. Perspectiva aderării și integrării europene a statelor din regiune oferă premise de

---

³⁰ Bernard Marr, *“Data Strategy – How to profit from a world of Big Data, analytics and artificial intelligence”*, 2nd edition, Kogan Page, (2022).

dezvoltare socială și de prosperitate și pentru țările membre deja ale Uniunii. Astfel, procesul de extindere poate contribui la consolidarea influenței și a rolului Uniunii Europene la nivel global, sprijinind inclusiv promovarea stabilității și prosperității.

Reprezentând un interes strategic de lungă durată, deși procesul de aderare poate implica costuri semnificative și poate fi dificil, în final, beneficiile pe termen lung ale aderării sunt adesea substanțiale de ambele părți. Este esențial un proces de calibrare a așteptărilor și o abordare realistă cu privire la procesele de aderare și integrare având în vedere costurile considerabile și durata acestor procese, care reprezintă o competență necoercitivă, dar nu în cele din urmă esențială a Uniunii Europene.

Deși este necesar un angajament politic mai mare din partea statelor membre ale UE, întregul proces de extindere este menit să ghideze reformele necesare. În acest sens, Metodologia revizuită de Extindere și Planul economic și de investiții pentru țările din Balcanii de Vest reprezintă elementele cheie pentru următorii ani.

Prin urmare, întregul proces de consolidare a autonomiei strategice și de integrare a statelor din Balcanii de Vest este susținut atât de voința politică a statelor membre cât și de capacitatea acestora de a urmări obiective comune și de a avea poziții comune în ceea ce privește relaționarea cu actorii externi. Parteneri strategici³¹ ai UE sau nu, rivali sistemici³² pentru UE sau nu, Uniunea Europeană are obligația să găsească soluții comune, mai degrabă decât viziuni și abordări fragmentate în relația sa cu actorii externi.

Balcanii de Vest rămân o provocare centrală pentru relațiile externe ale UE. Așa cum crearea unei regiuni stabile și prospere reprezintă o provocare la adresa credibilității UE. Fie că este o alianță non-ideologică, pragmatică sau un nou model de coordonare sistemică, *Dragonbear is here to stay* și, cel mai probabil, va modela în continuare mediul internațional în anii următori³³. În loc să prevină doar perturbările și adâncirea fragmentării, UE are nevoie să găsească rapid modalități de a se adapta la un mediu global în schimbare rapidă și de a-și intensifica eforturile pentru a-și infuza regulile, standardele și valorile într-un mod mai pragmatic

---

³¹ Euractiv, „Mogherini: Russia is no longer the EU's strategic partner”, 2 septembrie 2014, <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/mogherini-russia-is-no-longer-the-eu-s-strategic-partner/>

³² Comisia Europeană, „Joint Communication to the European Parliament, the European Council and the Council EU-China – A strategic outlook”, 12 martie 2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019JC0005&from=EN>

³³ Romanian Journal of European Affairs, Liliana Popescu, Răzvan Tudose, „The Dragonbear and the Grey Rhinos. The European Union Faced with the Rise of the China-Russia Partnership”, decembrie 2021, <http://rjea.ier.gov.ro/wp-content/uploads/2021/12/Art.-9.pdf>

în relațiile sale cu actorii externi.

Urmărirea de către Uniunea Europeană a autonomiei strategice a devenit un obiectiv central în încercarea sa de a-și consolida capacitatea de a lua decizii în mod independent și de a acționa unitar în privința deciziilor în diferite domenii de politică, cum ar fi securitatea, apărarea, economia și politica externă. Realizarea autonomiei strategice necesită asigurarea vecinătății imediate a UE, în special în Balcanii de Vest, o regiune de importanță strategică crucială. Asigurarea stabilității și a securității în Balcanii de Vest este o condiție prealabilă esențială pentru ca UE să se afirme ca un actor global puternic și să își protejeze interesele strategice mai ample. În contextul cercetării s-a urmărit să se ofere o analiză cuprinzătoare a eforturilor UE de a securiza Balcanii de Vest și a implicațiilor acestor eforturi pentru obținerea autonomiei strategice și consolidarea poziției UE la nivel mondial.

Analiza a vizat și rolurile și obiectivele principalilor actori externi din regiune, inclusiv eforturile Uniunii Europene și ale SUA, interesele politice și de securitate ale Rusiei, prezența economică în creștere a Chinei prin intermediul inițiativei BRI și implicarea altor actori regionali, cum ar fi Turcia și statele din Golf. În acest sens, a fost examinată abordarea cuprinzătoare a UE față de Balcanii de Vest, care cuprinde inițiative politice, economice și de securitate, menite să promoveze stabilitatea și cooperarea regională și au fost analizate provocările și oportunitățile pe care concurența geopolitică din Balcanii de Vest le prezintă pentru urmărirea autonomiei strategice a UE.

Nu în cele din urmă, a fost analizat modul în care consolidarea securității în spațiul Balcanilor de Vest poate contribui la obiectivele mai ample de politică externă ale UE, respectiv poate consolida credibilitatea acesteia ca actor global puternic și poate consolida capacitatea acesteia de a acționa autonom pe scena internațională.

Totodată, în contextul actual s-a considerat necesară elaborarea unui capitol distinct în cadrul tezei de doctorat în cadrul căruia să se analizeze impactul războiului din Ucraina asupra regiunii Balcanilor de Vest, cu accent asupra importanței rezilienței statale a întregii regiuni, precum și a potențialei influenței a acestui război asupra consolidării autonomiei strategice a UE.

Războiul declanșat de Rusia împotriva Ucrainei a luat prin surprindere în egală măsură atât țările din Balcanii de Vest, cât și restul mapamondului iar felul în care acesta se va termina se poate dovedi determinant pentru soarta Balcanilor de Vest.

Blocată în incapacitatea de a realiza progresele necesare în eforturile de aderare la

Uniunea Europeană, regiunea re trăiește acum amintirile din anii '90 – refugiați, clădiri bombardate, cadavre în plină stradă.

În timp ce noua realitate geopolitică în care se află întregul mapamond începând cu 24 februarie 2022 va continua să creeze implicații economice și politice, continuarea și chiar creșterea angajamentelor militare, politice și economice în regiune atât ale Uniunii Europene cât și ale SUA joacă un rol crucial în definirea viitorului statelor din Balcanii de Vest.

Înaltul Reprezentant al UE, Josep Borrell a declarat în cadrul unei conferințe de presă din 27 februarie 2022, că UE este îngrijorată că situația de criză din Ucraina se poate extinde inclusiv în Balcanii de Vest³⁴. Astfel, securitatea regională și reacțiile statelor din Balcani la conflictul din Ucraina au devenit cea mai recentă preocupare pe agenda UE.

Totodată, tema a fost considerată relevantă din perspectiva tezei de doctorat, războiul din Ucraina având un impact considerabil atât asupra securității regiunii Balcanilor de Vest cât și asupra autonomiei strategice a Uniunii Europene.

Având în vedere conexiunile puternice ale Moscovei în regiunea Balcanilor de Vest, precum și vulnerabilitatea regiunii la influența rusă, regiunea s-a transformat rapid într-o nouă sursă de îngrijorare strategică pentru Uniunea Europeană.

Odată cu acest conflict, care combină deopotrivă metode vechi și noi de război, în capitalele europene și la Washington s-a instalat un sentiment profund de îngrijorare cu privire la necesitatea de a adânci stabilitatea și securitatea în regiune, precum și cu privire la necesitatea aderării statelor din Balcanii de Vest la structurile politice și de securitate euro-atlantice.

Deși încercările Moscovei de a destabiliza regiunea nu au început în februarie 2022, angajamentul acestor state pe calea lor europeană și felul în care decid să contribuie la presiunea diplomatică și economică asupra Rusiei, în actualul context, este definitoriu pentru viitorul lor.

Ca și în cazul Ucrainei, Rusia vede în Balcanii de Vest o zonă tampon în care poate păstra o sferă de influență, demonstrând în repetate rânduri că ar putea destabiliza cu ușurință Balcanii, subminând astfel Occidentul și planurile sale. Procesul de destabilizare se realizează nu doar prin investițiile economice ale Federației Ruse în sectoare strategice precum energia, sau prin intermediul slăbiciunilor structurale generate de existența locală a mecanismelor de corupție cât și prin exploatarea fragilității deja existente în regiune.

---

³⁴ Reuters, "EU's Borrell: 'We fear Russia is not going to stop in Ukraine'", 27 februarie 2022, <https://www.reuters.com/article/ukraine-crisis-eu-region-idINS8N2SV0BJ>.

Destabilizarea regiunii are loc fățiș³⁵, inclusiv prin consolidarea legăturilor militare cu state precum Serbia, căreia Moscova i-a furnizat arme, avioane și sisteme de apărare aeriană³⁶, unindu-și aceste eforturi cu aliatul său, China³⁷.

Ca o reconfirmare a motivelor pentru care regiunea Balcanilor de Vest este blocată în sala de așteptare a Uniunii Europene deja de câteva decenii, au venit și diferențele dintre vocile pro-occidentale și pro-ruse din Balcanii de Vest cu privire la invazia Ucrainei de către Rusia. În timp ce membrii NATO, respectiv Albania, Muntenegru și Macedonia de Nord, la fel ca și aspirantul Kosovo s-au aliniat sancțiunilor UE, Serbia deși rămâne pe „calea europeană”, continuă să „prioritizeze” legăturile sale de prietenie strategică cu Federația Rusă.

Dacă influența Rusiei în regiune are un scop eminent distruktiv, alimentând tendințe naționaliste, sentimente „anti-“ și perturbări, pe orizontală, la nivelul întregii societăți, modul în care fiecare dintre țările din Balcani face față și răspunde acțiunilor Rusiei ține atât de reziliența instituțională a fiecăreia cât și de ansamblul normelor culturale și societale devenite majoritare.

În februarie 2022, războiul declanșat de Rusia în Ucraina, a dat un nou impuls ideii de autonomie strategică a UE, chiar în timpul Președinției franceze a Consiliului UE, cea mai puternică susținătoare a ideii reducerii dependenței UE de alte state.

Astfel, o Uniune Europeană dependentă de gazele rusești și de importuri diverse, de la apărare la semiconductori, se vede acum împinsă să reducă interdependența și să creeze o independență europeană, conform celor spuse de Clément Beaune, ministrul UE al Franței, care a subliniat că „*dacă acesta este rezultatul acestei crize, va fi un succes pentru Europa*”³⁸.

De altfel, și alți lideri europeni³⁹, care s-au arătat sceptici în urmă cu ceva timp, susțin acum mai mult ca niciodată autonomia strategică deschisă a UE, subliniind că NATO și SUA sunt vitale pentru protecția Europei. Germania care a abandonat decenii de reticență pentru a se angaja la o creștere substanțială a cheltuielilor militare, fiind cel mai bun exemplu.

---

³⁵ Vladislav Surkov, consilierul lui Vladimir Putin, spunea în 2019 „*Russia interferes in your brains, we change your conscience, and there is nothing you can do about it*”, <https://www.newsweek.com/russia-president-vladimir-putin-election-americans-1327793>

³⁶ Defense News, „*Serbia praises another arms shipment from Russia*”, 3 ianuarie 2022, <https://www.defensenews.com/global/europe/2022/01/03/serbia-praises-another-arms-shipment-from-russia/>

³⁷ AP News, „*China makes semi-secret delivery of missiles to Serbia*”, 10 aprilie 2022, <https://apnews.com/article/russia-ukraine-europe-china-serbia-nato-682ab79c4239f14ecc1133ff5c7addc9>

³⁸ Mardis du Grand Continent@GC_Mardis, „*Événement spécial consacré à l'invasion de l'Ukraine*”, <https://twitter.com/i/broadcasts/1djGXPZqOReGZ>

³⁹ Guvernul Țărilor de Jos, “*Speech by Prime Minister Mark Rutte at Sciences PO University, 9 martie 2022*”, <https://www.government.nl/documents/speeches/2022/03/09/speech-by-prime-minister-mark-rutte-at-university-sciences-po-paris>

Astfel, prin Declarația de la Versailles⁴⁰, din 11 martie 2022, liderii UE s-au angajat să crească cheltuielile pentru apărare, să elimine dependența de combustibilii fosili ruși și să proiecteze un nou model de creștere și investiții pentru 2030, implicit să reducă dependențele strategice ale UE (materii prime critice, semiconductori, materiale sanitare, tehnologii digitale, produse agricole și alimente) de importurile din state terțe.

Practic, atât pandemia de coronavirus cât mai ales războiul din Ucraina au impulsionat UE pentru a lua deciziile necesare pentru consolidarea autonomiei sale strategice, dincolo de domeniul apărării. Astfel, “suveranitatea energetică” obținută prin îndepărtarea combustibililor fosili, importați în marea lor majoritate, va asigura Uniunii Europene o suveranitate în politica sa externă⁴¹, așa cum afirma ministrul german al climei și economiei, Robert Habeck, alături de “*suveranitatea alimentară*”, ce presupune inclusiv reducerea dependenței de importurile de îngrășăminte din Rusia și Belarus.

Un alt obiectiv, având în vedere recente crize, este consolidarea securității și rezilienței sistemelor digitale ale UE, care se confruntă din ce în ce mai des cu atacuri cibernetice din partea Rusiei. Având în vedere toate aceste aspecte, declarația comisarului pentru politici comerciale și economice, Valdis Dombrovskis „*cu cât fluxurile comerciale ale UE vor fi mai diversificate, cu atât vor fi mai rezistente (...) De aceea insist asupra acestui punct de autonomie strategică deschisă pentru a diversifica lanțurile de aprovizionare care trebuie să fie deschise*” este un ecou al declarației Președintelui Consiliului European, Charles Michel, care a subliniat nevoia de stabilitate și diseminare a standardelor UE pentru a obține „*mai puțină dependență, mai multă influență*”⁴².

În nicio altă regiune a lumii, valorile și standardele nu sunt diseminate și implementate mai eficient decât în Balcanii de Vest, o zonă care s-a pregătit pentru acest moment de-a lungul mai multor decenii. De asemenea, Uniunea Europeană nu investește mai mult în nicio altă regiune a lumii comparativ cu Balcanii de Vest, pentru a promova convergența socio-economică și de mediu cu UE și a-și consolida astfel autonomia strategică.

Sintetizând, Uniunea Europeană are nevoie să integreze Balcanii de Vest pentru a asigura

---

⁴⁰ Consiliul European, „*Informal meeting of the Heads of State or Government- Versailles Declaration 10 and 11 March 2022*”, 11 martie 2022, <https://www.consilium.europa.eu/media/54773/20220311-versailles-declaration-en.pdf>

⁴¹ Xinhua, „*Germany's energy policy must become more independent*”, 2 martie 2022, <https://english.news.cn/20220302/04a64a23c91c4201bb3f63a058c69bb6/c.html>

⁴² Președintele Consiliului European, Charles Michel, [@eucopresident], 10 februarie 2021, #ACFrontPage [TWEET], Twitter

stabilitate și securitatea Europei.

Unul dintre motivele pentru care finanțarea prin instrumentul de asistență pentru preaderare IPA III⁴³ în perioada 2021-2027, în valoare de 14,16 miliarde de euro, și cele 9 miliarde de euro din Planul economic și de investiții pentru Balcanii de Vest, care se estimează că vor mobiliza încă 20 de miliarde de euro în investiții, constă în realizarea de investiții strategice pe termen lung în sectoare-cheie precum energia. Aceste investiții urmăresc să atingă obiective politice, precum promovarea păcii, stabilității, democrației și statului de drept în Balcanii de Vest.

În plus, IPA III asigură complementaritatea și coerența cu alte programe de investiții din regiune și cu o gamă largă de programe de politică internă ale UE pentru a maximiza impactul asupra sectoarelor prioritare precum securitatea, migrația ilegală, cercetarea și inovarea, mediul și acțiunea climatică, transportul și conectivitate energetică.

Prin aplicarea metodologiei, elemente de *soft* și *hard power* au fost identificate și contextualizate cu scopul de a evidenția punctele critice în care este necesară o acțiune strategică a UE pentru a atenua efectele războiului din Ucraina asupra Balcanilor de Vest.

În plus, prin analiza textelor care au abordat subiectul autonomiei strategice a UE în contextul obiectivelor strategice pentru perioada următoare s-a produs stabilirea unor legături directe între intensificarea amenințărilor și diversificarea mijloacelor de atingere a acestui obiectiv.

Rezultatele analizei de conținut, pe fundalul principiilor teoriei constructivismului aplicate în cadrul elaborării tezei de doctorat, conduc la identificarea factorilor-cheie care influențează atât viitorul UE, cât și pe cel al Balcanilor de Vest. Astfel, dacă SUA, prin intermediul NATO, a fost mult timp responsabilă pentru securitatea UE, în contextul global actual, numai prin cooperare și o complementaritate a acțiunilor securitatea și stabilitatea pot fi realizate și menținute în spațiul Balcanilor de Vest și al Uniunii Europene.

De asemenea, într-o fază preliminară, se poate concluziona că reparația temei de securitate în mesajele din spațiul public nu a fost susținută de o intensificare a eforturilor în acest domeniu și, de asemenea, că intensificarea eforturilor pentru securitatea UE, în toate formele sale, va conduce automat la un efect de propagare în Balcanii de Vest.

---

⁴³Comisia Europeană, “*Overview - Instrument for Pre-accession Assistance*”, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/overview-instrument-pre-accession-assistance_en#:~:text=The%20general%20objective%20of%20the,Union%20rules%2C%20standards%2C%20policies%20and

Având în vedere evoluțiile actuale, au fost identificate două scenarii posibile pentru perspectiva pe termen mediu.

Astfel, în cazul în care lucrurile merg din ce în ce mai nefavorabil pentru Rusia în Ucraina, Kremlinul ar putea folosi tactică de a nu lăsa o criză bună să se irosească⁴⁴ și să „împrăștie frontul” pentru a distrage atenția de la ceea ce se întâmplă pe frontul de est, creând o nouă criză, chiar în “inima Europei”⁴⁵.

Niciun alt spațiu nu ar fi mai la îndemână Kremlinului cum le sunt Balcanii de Vest, acolo unde ani de-a rândul au fost angajați într-un amplu proces de destabilizare iar Moscova, având la dispoziție din ce în ce mai puține opțiuni pentru a păstra chiar și aspectul unui stat consolidat, ar putea avea nevoie disperată de această opțiune.

O astfel de mișcare urmărește nu doar să devieze atenția UE (și NATO) de la Ucraina, dar și să disipeze energia eforturilor lor pe ambele "fronturi". Aceasta are chiar potențialul de a crea noi fisuri în coeziunea actorilor occidentali și de a diminua entuziasmul pentru Metodologia Revizuită de Extindere, prin generarea unei noi crize menite să arunce regiunea într-o nouă etapă de instabilitate. Astfel, orice guvern stabil, cu o majoritate și conducere pro-europeană în regiunea Balcanilor de Vest, este o mare pierdere pentru Kremlin, în atingerea intereselor sale și un mare câștig pentru UE.

Nu este nevoie să ne îndoim de disponibilitatea Rusiei de a provoca o criză și chiar un conflict în Balcanii de Vest pentru a ne reaminti că Occidentul istoric este obligat să găsească calea cea mai rapidă pentru integrarea statelor din regiune în Uniunea Europeană, prima etapă fiind includerea acestora într-o zonă de securitate în care influența negativă a Rusiei este drastic diminuată. Dincolo de disponibilitate și de mijloace, de care a dovedit până în prezent că dispune, Kremlinul devine cu atât mai periculos cu cât înregistrează mai multe eșecuri în Ucraina, iar nevoia de narațiuni favorabile pentru a fi diseminate publicului intern crește.

Pentru veșnicul său conflict cu Occidentul, Balcanii de Vest au reprezentat un spațiu în care Rusia a încercat să devieze și să divizeze energia rivalului său de pe scena bătăliei principale pentru interesele sale, respectiv spațiul estic.

În esență, Rusia nu deține interese directe în țările balcanice, cu excepția pieței pentru

---

⁴⁴ Winston Churchill “never let a good crisis go to waste”.

⁴⁵ Președintele Franței Emanuel Macron “*Balcanii de Vest sunt mai mult decât vecinătatea Europei, deoarece se află în inima Europei*”, 12 decembrie 2022, <https://europeanwesternbalkans.com/2022/01/12/western-balkans-and-the-eu-in-2022-resolution-of-problems-or-escalation-of-crises/>

resursele sale energetice. Cu toate acestea, regiunea oferă suficient spațiu pentru a cultiva și menține instabilitatea, sădind semințe de neîncredere în structurile occidentale și lucrând constant la exacerbarea tensiunilor preexistente în Balcanii de Vest, care se bazează în primul rând pe diferențele etnice și religioase.

Al doilea scenariu pleacă de la premisa că lucrurile iau o turnură favorabilă Rusiei în războiul din Ucraina și Vestul eșuează în sprijinirea Ucrainei până la capăt. În acest caz Kremlinul va avea șansa de a întări narațiunea că forța este mai puternică decât argumentele dreptului internațional public, iar ecurile vor crea consecințe puternic nefavorabile pentru statele din Balcanii de Vest.

În ceea ce privește spectrul securității, Occidentul pare conștient de pericolul unei noi crize în Balcanii de Vest. Arată asta inclusiv dublarea forței UE de stabilizare în Bosnia și Herțegovina⁴⁶, precum și noul pachet de consolidare a capacității de apărare al NATO pentru BiH, anunțat în aprilie 2022⁴⁷. În aceeași linie se încadrează și desfășurarea de către UE de forțe de poliție suplimentare în Kosovo, anunțată în martie 2022⁴⁸, pentru a sprijini poliția locală, precum și trupele NATO.

Cu toate acestea, este esențial ca măsurile de întărire a securității tradiționale să fie dublate de un sprijin solid pentru statul de drept și de măsuri suplimentare destinate să contracareze campaniile de dezinformare ale Kremlinului. În plus, dezinformarea rusă rămâne extrem de activă și în țările Uniunii Europene, având ca scop manipularea și polarizarea populației, precum și ostilizarea opiniei publice față de victimele conflictului. În timp ce invazia din Ucraina are potențialul de a genera cel mai mare val de refugiați din Europa de după cel de-al doilea război mondial⁴⁹, propaganda rusă încearcă să manipuleze subiectul, așa cum a făcut și în 2016, în timpul crizei imigranților sirieni, când Dmitri Medvedev spunea că „*printre acești oameni, există și mulți, poate sute, sau chiar mii, de bandiți care au venit în Europa într-o countdown mission. Acum așteaptă să fie sunați și apoi vor acționa ca niște roboți împotriva*

---

⁴⁶ EUFOR ALTHEA a crescut de la un personal de 600 de oameni la 1.100 în 2022; <https://euforbih.org/index.php/newsroom/2952-eufor-reserve-activation>

⁴⁷ N1 Sarajevo, „*NATO chief announces steps towards providing support to Bosnia and Herzegovina*”, 7 aprilie 2022, <https://ba.n1info.com/english/news/nato-chief-announces-steps-towards-providing-support-to-bosnia-and-herzegovina/>

⁴⁸ Euractiv, „*EU to nearly double its police force in Kosovo*”, 15 martie 2022, <https://www.euractiv.com/section/enlargement/news/eu-to-nearly-double-its-police-force-in-kosovo/>

⁴⁹ Atlantic Council, „*UN: Ukraine refugee crisis is Europe's biggest since WWIP*”, 20 aprilie 2022, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/un-ukraine-refugee-crisis-is-europes-biggest-since-wwii/>

Europei”⁵⁰. De data această, tot Dmitri Medvedev ne anunța, la 17 aprilie 2022, că “refugiații ucraineni din Europa ar putea dezlănțui un val de infracțiuni violente”, în timp ce pe rețelele sociale sunt distribuite, cu frenezia caracteristică fermelor de boți rusești⁵¹, la fel ca și în 2016, povești și știri false⁵².

În ceea ce privește spectrul economic, UE are nevoie să-și sporească asistența financiară pentru a sprijini parcursul european al acestor state, inclusiv pentru atenuarea efectelor unei de șoc resimțită de regiune din pricina războiului din Ucraina, iar acest sprijin trebuie extins și la nivelul comunicațional, prin sprijinirea presei independente, care să disemineze acțiunile și sprijinul UE în rândul populației.

Dacă anterior Uniunea Europeană a invitat statele din Balcanii de Vest să se alătore achizițiilor comune de vaccinuri împotriva COVID-19⁵³, în martie 2022 fost obținut acordul statelor membre UE pentru a permite țărilor din Balcanii de Vest să participe la achizițiile comune de gaze pentru a limita costurile energiei⁵⁴. Cel mai probabil vor urma acțiuni similare pentru a aborda o eventuală criza alimentară, toate acestea fiind măsuri suplimentare investițiilor susținute prin Planul Economic și de Investiții pentru Balcanii de Vest, unde accentul va fi pus în special pe infrastructură și diversificarea energetică, ca o modalitate de a reduce dependențele regiunii față de Rusia.

În contextul diversificării și independenței energetice a Uniunii Europene și a Balcanilor de Vest, poate fi subliniat și rolul României, care are deja o producție echilibrată a energiei electrice bazată în cea mai mare parte pe resursele energetice interne și are și determinarea de a deveni un furnizor de securitate energetică în regiune⁵⁵.

---

⁵⁰ World Bulletin, „Medvedev warns of 'World War' if peace talks fail”, 12 februarie 2016, <https://worldbulletin.dunyabulteni.net/europe/medvedev-warns-of-world-war-if-peace-talks-fail-h169354.html>

⁵¹Security Service of Ukraine, „Since war started, SSU shuts down 5 enemy's bot farms with over 100,000 fake accounts”, 28 martie 2022, <https://ssu.gov.ua/en/novyny/z-pochatku-viiny-sbu-likvidovala-5-vorozhykh-botoferm-potuzhnistiu-ponad-100-tys-feikovykh-akauntiv>

⁵² Cazul Lisa” a dominat spațiul mediatic german în ianuarie 2016. O fată de 13 ani dispăruse de acasă și fusese violată de imigranți arabi, conform Sputnik sau RT Germania. Intens distribuită pe rețelele sociale de grupuri de extremă dreapta, generând chiar și organizarea unor demonstrații, povestea s-a dovedit a fi complet falsă, poliția germană arătând că respectiva tânără nu pășise absolut nimic.

⁵³ Comisia Europeană, „Signing ceremonies for Joint Procurement Agreement”, aprilie 2020, https://ec.europa.eu/health/health-security-and-infectious-diseases/preparedness-and-response/signing-ceremonies-joint-procurement-agreement_ro

⁵⁴ Balkan Green Energy News, „EU to allow Western Balkans to take part in joint gas purchases”, 29 martie 2022, <https://balkangreenenergynews.com/eu-to-allow-western-balkans-to-take-part-in-joint-gas-purchases/>

⁵⁵Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri, „Strategia energetică a României 2020-2030, cu perspectiva anului 2050”,

http://www.mmediu.ro/app/webroot/uploads/files/Strategia%20Energetica%20a%20Romaniei_aug%202020.pdf

Pe lângă faptul că ponderea energiei regenerabile este așteptată să crească în anii următori, gazele din Marea Neagră merită o atenție deosebită. România, Turcia și Serbia (ca rută de tranzit către UE), precum și Macedonia de Nord se poziționează ca actori regionali cheie în acest context. Prin instrumentalizarea politică a energiei, Moscova a creat o oportunitate pentru reconfigurarea lanțurilor de aprovizionare cu energie în statele europene. Într-un moment în care interdependența economică nu se mai traduce prin cooperare, este necesară diversificarea soluțiilor și a parteneriatelor, iar Balcanii de Vest se află chiar în mijlocul acestor schimbări sistемice, mizele pentru regiune fiind enorme.

Altfel spus, o criză în spațiul Balcanilor de Vest poate fi prevenită de către Uniunea Europeană doar prin sprijinirea efectivă a regiunii în parcursul său european, prin crearea de mecanisme și instrumente calibrate nevoilor și contextului actual, menite să stimuleze reziliența arhitecturii instituționale în statele din regiune.

Totodată, inclusiv procesul de extindere în sine necesită atenție și revigorare, având în vedere că tocmai implicarea internațională a stat la baza stabilizării și creșterii rezilienței regiunii Balcanilor de Vest după dizolvarea fostei Iugoslavii iar scăderea interesului, pe fondul diverselor crize traversate de UE, pentru aderarea acestor state, a reprezentat în ultimii ani, o sursă dublă de instabilitate și insecuritate în regiune. Astfel, în cadrul tezei de doctorat a fost analizată și perspectiva europeană a statelor din Balcanii de Vest, precum și provocările acestui proces.

În capitolul dedicat analizei perspectivei europene a statelor din Balcanii de Vest, au fost analizat și modul în care percepțiile cetățenilor din Balcanii de Vest despre Uniunea Europeană impactează asupra perspectivei europene a țărilor lor și cum pot acestea influența politicile UE care urmează să fie puse în aplicare în anii următori.

Modalitatea în care UE este percepută de cetățenii țărilor din regiunea Balcanilor de Vest reprezintă o problemă crucială atât pentru UE, cât și pentru aceste țări, iar elementele centrale în conturarea acestei percepții sunt europenizarea și impactul politicilor UE implementate în regiune.

Extinderea Uniunii Europene reprezintă un proces deosebit de important și poate fi evaluat ca fiind o poveste de succes pentru întreaga Europă, aceasta ajutând la depășirea diviziunii care a urmat Războiului Rece, contribuind la menținerea păcii, stabilității și prosperității.

Prin urmare, procesul de extindere nu numai că a contribuit la prevenirea conflictelor, dar a stimulat și reformele și a consolidat valorile europene fundamentale, susținând în același

timp dezvoltarea economică durabilă. Toate aceste elemente fac parte din procesul de consolidare a rezilienței, stabilității și securității. Se poate aprecia că extinderea este eminentemente un instrument prin care Uniunea Europeană construiește securitate în jurul său, sub toate formele și în toate dimensiunile sale.

Totodată, extinderea Uniunii Europene a reprezentat cel mai eficient instrument de a produce evoluții democratice și prosperitate economică. Procesul de extindere este o șansă acordată statelor candidate de a se integra într-un cadru democratic și stabil, de a-și dezvolta economiile și de a-și consolida instituțiile, toate acestea contribuind la construirea unui mediu de securitate.

În ultimul deceniu, continentul european s-a confruntat cu trei crize majore – criza economică, criza refugiaților, respectiv pandemia de coronavirus, toate cu reverberații până în prezent. Consecințele acestor crize au constat în măcinarea ordinii socio-economice existente, perturbarea majoră a economiei, securității și implicit a dinamicii de încredere dintre cetățeni și instituții, fie ele naționale sau comunitare. În același timp, evoluțiile tehnologice în materie de internet și comunicații au schimbat complet arhitectura, dinamica și fluxul informațional în cadrul tuturor societăților. În noua realitate, în care instituțiile statului au pierdut monopolul asupra informației, fiecare individ dobândind instrumente de a proiecta și emite informație, remarcăm că mesajele care au potențial să amenințe, să provoace indignare sau să înfurie sunt consumate cu prioritate⁵⁶.

În acest context, au existat voci care au criticat capacitatea UE de a răspunde în mod adecvat nevoilor cetățenilor săi. Concomitent, în țările europene din afara Uniunii Europene, pe fundalul sentimentului legitim de nemulțumire și frustrare din societate, s-a creat spațiu pentru vocile și influența actorilor externi, care au exacerbat aceste sentimente eminentemente negative.

În perioadele electorale, din ce în ce mai des, partidele vectori ai valorilor naționale, uneori extremiste și anti-europene, au găsit un număr important de susținători promovând o retorică populistă și elemente de mesaj cu privire la lipsa de legitimitate a UE, amenințarea acesteia privind identitatea și valorile naționale, precum și lipsa de eficiența a instituțiilor europene în gestionarea crizelor subsecvente.

Indiferent de metodologia utilizată sau de momentul măsurării, percepția și încrederea cetățenilor în UE sunt în mare parte determinate de beneficiile percepute ale apartenenței la UE,

---

⁵⁶ Berger, J., & Milkman, K. L. „*What makes online content viral?*”, *Journal of Marketing Research*, 49(2), <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1509/jmr.10.0353>. (2012).

atât în ceea ce privește economia națională în ansamblu, cât și bunăstarea individuală în particular. Dacă elementele de percepție individuală sunt formate în urma expunerii la narațiuni construite cu informație aflată la îndemână sau a interacțiunilor cotidiene ale cetățenilor cu mediul economic sau social, adesea mediate de mijloace de comunicare și mai puțin de instituții, capacitatea obiectivă a cetățeanului de a evalua pe deplin avantajele apartenenței la UE rămâne mai degrabă un deziderat.

Se observă o asimetrie între beneficiile obiective și percepția subiectivă a cetățenilor și în cazul unor state membre, cum ar fi Ungaria și Polonia, care au beneficiat în mare măsură de fondurile UE și, implicit, de o creștere economică solidă. Cu toate acestea, aceste țări au dezvoltat o atitudine eurosceptică în cadrul societății lor și al clasei politice. Având în vedere că existența beneficiilor economice singure nu declanșează neapărat același răspuns pozitiv în percepția publică generală asupra UE, merită evaluate și alte elemente, cum ar fi punerea în aplicare a valorilor fundamentale ale Uniunii, în afara granițelor sale, care ar putea contribui la o atitudine mai favorabilă, alături de beneficiile economice.

Un rol important în acest proces îl are și percepția publică asupra Uniunii Europene. Aceasta poate fi analizată prin prisma mai multor dimensiuni, însă infuzarea principiilor fundamentale ale UE, modalitatea în care instituțiile gestionează crizele curente și performanța acestora sunt definitorii pentru a putea evalua misiunea UE și eficiența îndeplinirii acesteia.

Evaluările de performanță ale UE prin măsurarea “încrederii” în instituțiile sale și a nivelului de “satisfacție” a respondenților față de UE, precum și aprobarea sau dezaprobarea rezultatelor proceselor politice sunt relevante prin prisma faptului că încrederea instituțională este strâns legată de probabilitatea subiectivă ca un cetățean să creadă că sistemul politic va produce rezultatul urmărit.

Astfel, abordarea percepțiilor și importanța care se acordă acestui concept se bazează pe tradiția unei culturi politice care presupune că o politică poate funcționa eficient pe termen lung numai dacă are susținerea unei majorități consistente sau a întregii societăți. Fără un astfel de sprijin, este greu de imaginat cum poate fi considerată legitimă.

Capacitatea Uniunii Europene de a răspunde la nevoile cetățenilor din afara granițelor sale, prin intermediul instrumentelor, mecanismelor și fondurilor sale, împreună cu campaniile de informare și conștientizare, reprezintă cel mai probabil ingredientele esențiale pentru a forma o opinie publică favorabilă în legătură cu proiectul european.

Așteptările cetățenilor evoluează în jurul ideii că UE ar trebui să acționeze în interesul lor,

inclusiv în domeniile în care instrumentele instituțiilor naționale ar fi insuficiente, cum ar fi amenințările la adresa securității, mediul și schimbările climatice dar și sărăcia și excluziunea socială, protecția drepturilor omului și egalitatea de gen. Este la fel de adevărat că percepțiile cetățenilor din țările Balcanilor de Vest depind de contextul socio-economic și de modul în care reformele și fondurile UE sunt puse în aplicare.

Pe de altă parte, percepțiile actuale ale UE asupra statelor din Balcanii de Vest și politicile sale în această direcție, trebuie analizate și evaluate atât în cadrul general al politicilor UE cât și în noul context global.

Totodată, merită subliniat faptul că entuziasmul a ceea ce poate aduce UE poate fi aplatizat de scepticismul populației care ar putea considera că problemele cu care se confruntă țara lor sunt atât de complexe și de adânci, încât nici măcar aderarea la UE nu le poate rezolva.

A fi nevoit să faci față provocărilor viitorului fără UE poate fi un sentiment descurajant pentru cetățenii Balcanilor de Vest, mai ales că în contextul actual al multiplelor crize și conflicte.

4. Concluziile principale ale tezei de doctorat

Prin corelarea și interpretarea rezultatelor obținute prin intermediul analizei de conținut s-a conturat un tipar neliniar în ceea ce privește evoluția construirii securității spațiului Balcanilor de Vest și a consolidării autonomiei strategice a Uniunii Europene, precum și evidențierea interconexiunilor dintre cele două procese.

Astfel, dacă anul 2016 a reprezentat un reper intermediar cheie, prin adoptarea Strategiei Globale a Uniunii Europene, ale cărei implicații asupra temelor supuse cercetării au fost analizate pe larg, întreg procesul a luat o altă amploare după ce pandemia de coronavirus a evidențiat dependențele puternice ale Uniunii Europene și a dobândit un ritm accelerat odată cu începerea războiului din Ucraina, ale cărui implicații asupra regiunii au fost de asemenea analizate în detaliu.

Teza de doctorat, care abordează construirea securității spațiului Balcanilor de Vest în contextul consolidării autonomiei strategice a Uniunii Europene are la bază cuvintele fostului Înalt Reprezentant pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate al UE, Federica Mogherini rostite în octombrie 2019: *“Uniunea Europeană va deveni un puternic actor global doar dacă integrează Balcanii de Vest”*.

Altfel spus, procesul de integrare a Balcanilor de Vest în UE și procesul de consolidare a autonomiei strategice a Uniunii Europene sunt strâns interconectate și interdependente iar în noul context global Uniunea Europeană este obligată să își atingă obiectivele în ambele procese, fiind în joc viitorul blocului comunitar.

Astfel, obținerea autonomiei strategice necesită ca Uniunea Europeană să asigure stabilitatea și securitatea în vecinătatea sa imediată, într-o regiune care a cunoscut conflicte și tulburări politice de-a lungul istoriei sale. Prin implicarea în eforturile de consolidare a securității și de promovare a stabilității în Balcanii de Vest, UE contribuie la un mediu mai stabil, care aduce beneficii obiectivelor sale strategice și de securitate, atât la nivel intern cât și la nivel global.

Totodată, dezvoltarea unui mediu stabil și sigur în Balcanii de Vest poate contribui, de asemenea, la securitatea economică a Uniunii Europene, aspect cheie al autonomiei strategice. O regiune stabilă a Balcanilor de Vest poate promova creșterea economică, dezvoltarea infrastructurii și cooperarea regională, care, la rândul lor, pot crea noi piețe și oportunități de investiții pentru Uniunea Europeană. În plus, diversificarea surselor de energie și a rutelor de tranzit în Balcanii de Vest pot contribui atât la securitatea energetică a acestor țări cât și la securitatea energetică a UE, un alt aspect cheie al autonomiei strategice.

De asemenea, consolidarea autonomiei strategice implică reducerea dependenței Uniunii Europene de actorii externi și prevenirea influențelor externe potențial dăunătoare atât în mediul său intern cât și în vecinătatea sa. Prin promovarea securității și stabilității în Balcanii de Vest, UE poate limita influența actorilor externi care ar putea încerca să exploateze vulnerabilitățile regiunii în scopuri proprii. Acest lucru permite UE să reducă potențialele amenințări la adresa propriei securități și să își exporte valorile și standardele ca parte a politicii sale de extindere.

De altfel, politica de extindere a UE în ansamblul său, este un instrument esențial pentru promovarea stabilității și prosperității în Balcanii de Vest. Prin sprijinirea integrării țărilor din Balcanii de Vest în Uniunea Europeană, UE nu numai că își consolidează autonomia strategică, ci se asigură și că aceste țări adoptă valori, standarde și norme europene care creează în cele din urmă un mediu sigur și stabil în regiune, aducând beneficii securității UE.

De menționat este și faptul că evenimentele ultimilor ani au cauzat fluctuații în cadrul ambelor procese însă și mai important, au pus în evidență nevoia de reformare a instituțiilor și proceselor decizionale ale Uniunii Europene. În lipsa acestor reforme, se poate asuma că eșecul este cert.

Prin urmare, consolidarea autonomiei strategice a UE poate fi realizată doar prin accelerarea procesului de extindere în Balcanii de Vest și integrarea acestor state iar ambele obiective necesită consens conform sistemului actual de vot. Fluctuațiile și pozițiile divergente ale statelor membre în cadrul ambelor procese au un impact direct asupra atingerii rezultatelor dorite.

În același timp, această reformă a Uniunii Europene poate fi considerată una dintre principalele surse de tensiune internă. Prin urmare, până la elaborarea unei viziuni comune între cele 27 de state membre, care să coincidă cu viziunea instituțiilor UE, pare să fie un drum lung de parcurs. Cu toate acestea, într-un mod contraintuitiv, nu pare să fie un stimulent mai puternic pentru reforma internă a UE, consolidarea securității în Balcanii de Vest, accelerarea procesului de extindere și consolidarea autonomiei strategice a Uniunii Europene, decât fragilizarea mediului de securitate iar izbucnirea războiului din Ucraina pare să reprezinte apogeul acestei fragilizări.

Este important de menționat faptul că Uniunea Europeană și Balcanii de Vest se confruntă cu aceleași amenințări și provocări de securitate, fiind influențate de aceiași actori externi, în principal Rusia și China, ceea ce necesită eforturi și resurse coordonate pentru a le contracara.

Astfel, adoptarea unei abordări multidimensionale în colaborarea cu Balcanii de Vest contribuie în cele din urmă la consolidarea autonomiei strategice a UE. Aceasta îi permite să își protejeze interesele și să își promoveze mai eficient valorile atât în vecinătatea sa imediată, cât și în afara acesteia. Plecând de la premisa că regiunea Balcanilor de Vest joacă un rol semnificativ în urmărirea obiectivelor autonomiei strategice de către Uniunea Europeană, trebuie spus că prin consolidarea securității regiunii se pun bazele acestui proces. Așadar, construirea unui mediu stabil de securitate în spațiul Balcanilor de Vest, servește ambelor obiective ale UE, de extindere și de consolidare a autonomiei strategice.

Așa cum s-a subliniat anterior, Balcanii de Vest reprezintă o zonă de interes strategic pentru Uniunea Europeană, o regiune care, din păcate, este în continuare afectată de nenumărate provocări politice, economice și sociale.

În contextul geopolitic actual, o tendință îngrijorătoare a început să se contureze în Balcanii de Vest, respectiv percepția publică este uneori ghidată de sentimente de dezamăgire, în mare parte ca urmare a unui proces de aderare nesfârșit, dar și datorită sentimentului difuz că UE nu și-a îndeplinit angajamentele, ceea ce poate duce în timp la erodarea încrederii în

instituțiile europene și la crearea unei stări de instabilitate și nesiguranță.

Această instabilitate nu numai că amenință armonia și dezvoltarea durabilă a regiunii, dar complică și mai mult eforturile de integrare europeană ale acestor state.

În acest sens este nevoie de o revizuire fundamentală a abordării UE, de o reafirmare, în termeni clari și convingători a angajamentului său de a integra regiunea Balcanilor de Vest, precum și de măsuri concrete pentru facilitarea procesului de aderare și flexibilizare a cerințelor, fără a compromite însă principiile fundamentale ale Uniunii.

Totodată, UE trebuie să își consolideze dialogul cu guvernele din Balcanii de Vest pentru a aborda problemele structurale, cele de guvernanță, corupție și respectarea drepturilor omului. Aceasta implică furnizarea de asistență tehnică și financiară, dar și condiționarea ajutorului UE de progrese concrete în domenii cheie, cum ar fi soluționarea conflictelor bilaterale din regiune.

Așa cum s-a arătat anterior, conflictul dintre Serbia și Kosovo încă reprezintă o sursă majoră de instabilitate în Balcanii de Vest și un impediment considerabil în calea aspirațiilor de integrare europeană.

Implicarea proactivă și eficientă a Uniunii Europene (UE), alături de SUA/ NATO, în soluționarea acestui conflict este o oportunitate strategică majoră, inclusiv pentru consolidarea rolului global al UE.

Această demonstrație a capacității și abilității UE de a mobiliza resursele necesare și de a exercita influența diplomatică pentru soluționarea disputelor ar consolida credibilitatea și prestigiul său, amplificând percepția sa ca lider global.

De asemenea, soluționarea conflictului Serbia-Kosovo ar permite UE să avanseze procesele de aderare pentru ambele părți și ar contribui la consolidarea păcii și stabilității într-o zonă-cheie pentru securitatea europeană.

De asemenea, amplificarea dialogului cu cetățenii din Balcanii de Vest pentru a asigura o comunicare eficientă a valorilor și beneficiilor aderării este esențială, alături de acțiuni consistente pentru demontarea știrilor false și combaterea dezinformării, care s-au infiltrat în discursul public despre UE.

Trebuie subliniat faptul că Uniunea Europeană are obligația și responsabilitatea de a-și intensifica eforturile pentru a închide „rana deschisă” a Balcanilor de Vest. Deși reprezintă o provocare considerabilă, aceste eforturi sunt vitale pentru asigurarea stabilității, securității și prosperității pe termen lung iar prin asumarea unui rol mai decisiv și mai activ în gestionarea

conflictelor regionale, UE își poate consolida poziția sa în relațiile internaționale.

Mai mult, așa cum se arată în teza de doctorat, ambele procese, cel de extindere și cel de consolidare a autonomiei strategice au la bază aceleași obiective: securitatea – în toate formele sale, capacitatea UE de a stabili standarde și promovarea valorilor UE la nivel global.

Legăturile culturale și istorice ale regiunii Balcanilor de Vest cu UE permit consolidarea identității europene comune și a valorilor comune, care, la rândul lor, sprijină autonomia strategică a UE prin promovarea unității și coeziunii.

Așa cum s-a arătat pe parcursul cercetării, în prezent autonomia strategică a Uniunii Europene ar putea fi definită ca fiind capacitatea UE de a acționa în mod autonom atunci când și unde este necesar și cu parteneri ori de câte ori este posibil⁵⁷, pentru a obține securitatea în toate domeniile de acțiune, diseminarea standardelor UE și promovarea valorilor sale la nivel global, acționând în același timp în conformitate cu obiectivele și angajamentele convenite anterior și în conformitate cu dreptul internațional.

În acest sens, Balcanii de Vest reprezintă expresia capacității UE de a acționa autonom atunci când este necesar, de a lua decizii în apărarea propriilor interese, valori și standarde. Această regiune evidențiază și importanța de a combina eforturile UE cu ale partenerilor aleși, ori de câte ori este posibil, pentru atingerea obiectivelor comune. De asemenea, prin exportarea și promovarea adoptării valorilor democratice și a statului de drept, UE urmărește sprijinirea Balcanilor de Vest în implementarea acelor reformelor menite să o transforme într-o regiune mai stabilă și mai prosperă. Această aliniere a valorilor și a standardelor contribuie la autonomia strategică a UE prin crearea unui mediu mai previzibil și mai favorabil în vecinătatea sa imediată.

Balcanii de Vest s-au confruntat cu diverse provocări de-a lungul istoriei lor, inclusiv instabilitate politică, tensiuni etnice și criminalitatea organizată iar Uniunea Europeană nu are doar interesul, ci și obligația de a promova stabilitatea și securitatea în regiune pentru a preveni efectele negative de contagiune asupra statelor sale membre.

Așa cum se explica pe parcursul cercetării, realizarea autonomiei strategice necesită nu doar o vecinătate sigură și stabilă, pe care UE urmărește să o realizeze prin procese conduse de ea însăși, menite să consolideze securitatea regiunii, ci și exportul și infuzarea valorilor și standardelor sale.

Eșecul de a realiza aceste deziderate nu se va răsfrânge doar asupra procesului de

---

⁵⁷ Serviciul pentru Acțiune Externă al UE, “A Global Strategy for the European Union’s Foreign And Security Policy”, iunie 2016, https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf

extindere sau asupra celui de consolidare a autonomiei strategice. Este în joc însăși supraviețuirea proiectului european în sine, așa cum se arăta anterior. În plus, promovarea aderării țărilor din Balcanii de Vest consolidează poziția UE pe scena globală și consolidează influența sa geopolitică.

Cercetarea a pus accentul, totodată, pe aspectele economice ale extinderii, pe de o parte pentru că de obicei procesul de extindere este exprimat prin dimensiunea sa economică mai degrabă decât prin cea de securitate și pe de altă parte pentru că integrarea economică a Balcanilor de Vest poate consolida autonomia strategică a UE prin consolidarea influenței sale economice și prin reducerea dependenței de actorii economici externi.

Totodată, integrarea Balcanilor de Vest în piața unică a UE consolidează legăturile economice și interdependența iar creșterea oportunităților comerciale și de investiții în regiune contribuie la creșterea globală și la competitivitatea economiei UE, consolidându-i autonomia strategică. De asemenea, printr-o implicare susținută în regiune și prin susținerea integrării acesteia, UE poate contrabalansa influența actorilor externi și își poate menține autonomia strategică, securizându-și vecinătatea.

Investind în dezvoltarea economică a regiunii, UE poate ajuta aceste țări să îndeplinească criteriile de aderare necesare, cum ar fi existența unei economii de piață funcționale și capacitatea de a-și asuma obligațiile care decurg din aderarea la UE. Astfel, Planul se aliniază la strategia mai largă de extindere a UE, care vizează integrarea țărilor din Balcanii de Vest în UE ca state membre.

Totodată, investind în Balcanii de Vest, UE își poate consolida autonomia strategică și influența geopolitică în regiune. Acest lucru este deosebit de important în contextul creșterii concurenței cu alți actori, cum ar fi China și Rusia, care și-au sporit, de asemenea, angajamentul în regiune prin diverse investiții și proiecte, așa cum s-a arătat pe parcursul cercetării.

O dimensiune importantă în consolidarea securității regiunii este energia. Prin diversificarea surselor și rutelor energetice, Uniunea Europeană nu numai că își poate reduce dependența față de actorii externi și își poate întări autonomia strategică,

Prin încurajarea diversificării, accentuând sursele regenerabile de energie și integrarea energetică, UE își poate reduce dependența proprie dar și pe cea a Balcanilor de Vest de o singură sursă sau de o singură rută, sporindu-și autonomia strategică și securitatea energetică.

În acest context, trebuie evidențiat rolul pe care Serbia îl poate avea în regiune. Deținând cea mai vastă rețea de gaze și având cele mai mari posibilități de interconectare, Serbia are

potențialul de a deveni un veritabil hub energetic, reprezentând punctul de convergență al diverselor rute energetice continentale. În prezent, cele mai importante conducte pentru regiunea Balcanilor de Vest sunt TurkStream, TAP, IAP, TANAP, iar extinderea conexiunilor va permite energiei să devină acea provocare comună care va coagula pozițiile guvernelor din regiune pentru atingerea obiectivelor comune de integrare europeană.

Așadar, regiunea Balcanilor de Vest contribuie la consolidarea autonomiei strategice a UE în privința politicii energetice și securității.

Dintr-o perspectivă regională, trebuie subliniat și rolul pe care România și gazele din Marea Neagră îl joacă în crearea independenței energetice a Balcanilor de Vest.

Nu doar că are o dependență energetică scăzută față de Rusia însă *“România este cel de-al patrulea producător de gaz natural din Europa, după Norvegia, Olanda și Marea Britanie iar odată cu închiderea exploatărilor de gaze din Groningen, România va deveni cel mai mare exportator din UE și va rivaliza cu Regatul Unit în ceea ce privește exporturile, atunci când proiectul Neptune Deep va fi finalizat”*⁵⁸

Astfel, dincolo de rolul său în susținerea proceselor de integrare europeană a regiunii, România va deveni, odată cu exploatarea gazelor din Marea Neagră, un furnizor de energie pentru regiunea Balcanilor de Vest, eliberând-o de sub dominația rusească.

De asemenea, în contextul războiului din Ucraina și a ramificațiilor sale în domeniul energiei, trebuie precizată interconectarea securității energetice a UE și a Balcanilor de Vest, cu securitatea Mării Negre, care va ocupa un loc central pe agenda UE și a SUA/ NATO pentru o lungă perioadă de timp.

Dacă prin eliberarea de sub monopolul rusesc al gazelor, regiunea va obține, cu ajutorul UE și al statelor membre, mult dorita independență energetică, prin promovarea valorilor democratice, a bunei guvernante și a statului de drept prin intermediul Planului economic și de investiții, UE poate modela peisajul politic al regiunii într-un mod care să se alinieze propriilor interese și valori.

Acest lucru poate consolida și mai mult autonomia strategică a UE, prin consolidarea modelului său politic și economic pentru țările vecine, și are rolul de a arăta întregului mapamond

---

⁵⁸ New Strategy Center, „The Wider Balkan Region At The Crossroads Of A New Regional Energy Matrix”, octombrie 2022, <https://www.newstrategycenter.ro/wp-content/uploads/2022/10/Joint-Study-NCS-BCSP-FINAL.pdf>

că UE are capacitatea de a-și exporta și implementa standardele și valorile dincolo de granițele sale.

Așa cum se arată în cadrul tezei de doctorat, procesul de integrare a Balcanilor de Vest în UE este interconectat cu autonomia strategică a UE în mai multe moduri. Prin încurajarea aderării acestor țări la blocul comunitar, UE își propune să își consolideze capacitatea de a acționa independent și de a-și proteja interesele, valorile și obiectivele.

În primul rând, procesul de aderare încurajează implementarea reformelor democratice în țările candidate, inclusiv promovarea libertății de exprimare, protecția drepturilor omului și încurajarea pluralismului politic.

Consolidarea statului de drept și îmbunătățirea guvernanței sunt de asemenea aspecte-cheie ale procesului de aderare. Acest lucru înseamnă că instituțiile juridice și administrative ale țărilor candidate sunt consolidate și modernizate pentru a se conforma standardelor europene. Implementarea acestor reforme poate contribui la combaterea corupției, a criminalității organizate și a traficului de persoane, precum și la garantarea respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

O regiune mai stabilă și mai sigură a Balcanilor de Vest, rezultată în urma acestor reforme, este de așteptat să consolideze și să sprijine autonomia strategică a UE. Reducerea riscurilor potențiale la adresa securității UE, cum ar fi conflictele armate, terorismul sau crizele umanitare, va permite Uniunii să-și concentreze resursele și eforturile în alte domenii de interes strategic.

Pe lângă aceste aspecte, integrarea Balcanilor de Vest în UE poate crea noi oportunități economice și de investiții, având în vedere că regiunea se va alătura pieței unice europene. Acest lucru poate contribui la creșterea economică, la crearea de locuri de muncă și la dezvoltarea infrastructurii, atât în țările candidate, cât și în celelalte state membre ale UE.

În concluzie, integrarea Balcanilor de Vest în UE este benefică atât pentru regiunea în sine, cât și pentru Uniunea Europeană în ansamblu, având un impact pozitiv asupra stabilității, securității și autonomiei strategice a UE. Tensiunile geopolitice regionale și globale pot afecta capacitatea UE de a menține un front coerent și unit în aceeași măsură în care disparitățile economice semnificative pot împiedica punerea în aplicare a proiectelor și inițiativelor comune și pot încetini eforturile de integrare.

Totodată, trebuie subliniat că regiunea se confruntă încă cu numeroase provocări legate de securitate, precum conflictele nesoluționate, care necesită eforturi și resurse coordonate

pentru a fi abordate. În același timp, avansarea lentă a reformelor și oboseala extinderii pot influența negativ perspectivele de integrare, generând frustrare și instabilitate politică în regiune.

Este important de precizat că Uniunea Europeană atenuează riscurile de securitate prin consolidarea cooperării cu regiunea în domeniul migrației și prin îmbunătățirea gestionării frontierelor. Aceste măsuri contribuie la combaterea terorismului și a criminalității organizate, protejând astfel securitatea atât a regiunii, cât și a UE în ansamblu. Deși Uniunea Europeană își propune să promoveze dialogul politic și să asigure răspunsuri adecvate la provocările globale, este nevoie de un angajament puternic în cadrul parteneriatelor sale pentru a-și promova valorile și interesele, precum conservarea păcii, prevenirea conflictelor, asigurarea unui răspuns adecvat la noile provocări, sprijinirea cooperării și dezvoltării economice.

Pentru ca toate obiectivele sale să fie atinse într-o manieră coerentă și cuprinzătoare este esențială o complementaritate a instrumentelor folosite în cadrul acțiunii sale externe, o adaptare continuă și rapidă la nevoile statelor din Balcanii de Vest și un angajament puternic al acestora din urmă prin asumarea eforturilor de preluare a practicilor și valorilor europene la toate nivelurile societății.

Totodată, perspectiva aderării are un impact major, transformațional, asupra peisajului politic și socio-economic al statelor candidate și acționează ca un stimulent pentru continuarea reformelor necesare și pentru consolidarea păcii, stabilității, reconcilierii și a bunelor relații de vecinătate. Această componentă necoercitivă este însăși esența procesului de extindere, deoarece ea este, în primul rând, în interesul statelor candidate și a cetățenilor acestora.

Pe de altă parte, nu este mai puțin adevărat că o nouă extindere ar avea un impact semnificativ și asupra UE iar capacitatea dovedită a acesteia de a integra noi membri este atât o condiție pentru sustenabilitatea politicii de extindere cât și un stimulent pentru transformările structurilor și proceselor de luare a deciziilor, necesare nu doar în ceea ce privește integrarea de noi membri, ci pentru realizarea dezideratului de autonomie strategică.

Capacitatea UE de integrare a noi membrii, ca și condiție pentru sustenabilitatea politicii de extindere necesită abordarea a patru aspecte esențiale.

În primul rând, statele candidate trebuie să contribuie în mod pozitiv la realizarea obiectivelor UE, sprijinind dinamica necesară pentru îndeplinirea acestora.

În al doilea rând, cadrul instituțional al UE trebuie să fie adaptat pentru a garanta o guvernare eficientă în contextul aderării a unor noi membri.

În al treilea rând, resursele financiare ale Uniunii trebuie să fie suficiente și adecvate

pentru a face față provocărilor suplimentare în materie de coeziune economică și socială.

Nu în ultimul rând, capacitatea UE de a accepta noi membri trebuie evaluată și prin prisma abilității sale de a comunica global implicațiile extinderii, asigurându-se astfel că aceasta rămâne o politică credibilă, susținută de opinia publică atât în statele membre UE, cât și în cele candidate. Realizarea acestui obiectiv necesită o comunicare eficientă și transparentă, precum și un efort coordonat din partea tuturor instituțiilor UE, guvernelor și parlamentelor statelor membre, precum și a societății civile. Acest lucru va ajuta la recunoașterea beneficiilor extinderii de către toți cetățenii Europei și la consolidarea sprijinului pentru această politică. Astfel, prezentarea de informații clare și concrete cu privire la modul în care procesul de aderare sprijină investițiile economice, crearea de locuri de muncă și accesul pe piața unică, alături de aspecte ce privesc consolidarea stabilității și securității, precum prevenirea conflictelor și consolidarea soluționării lor pașnice, sunt componente care vizează toate sectoarele societăților din Balcanii de Vest.

Pe de altă parte, este crucial procesul de informare al cetățenilor UE despre faptul că provocările legate de schimbările climatice nu se limitează la granițele externe ale Uniunii și că este important să îmbunătățim, în egală măsură, condițiile de viață ale cetățenilor din afara UE. Această conștientizare va facilita înțelegerea și sprijinul pentru procesul de extindere în ansamblu, precum și pentru alte procese vitale în construcția viitorului Uniunii Europene, cum ar fi autonomia strategică. De asemenea, trebuie spus că evoluția securității și stabilității europene în spațiul Balcanilor de Vest este în strânsă legătură cu procesul de aderare și cu provocările și oportunitățile acestuia.

Deși par două procese separate, extinderea și întărirea autonomiei strategice a UE, cu cele trei dimensiuni comune: *securitatea* – în toate formele ei, capacitatea UE de a stabili *standarde* și promovarea *valorilor* UE la nivel global, cercetarea aduce în lumină necesitatea complementarității lor, cu scopul final al întăririi rolului Uniunii Europene ca actor global puternic.

Deși situația s-a îmbunătățit semnificativ față de anii '90, pe lângă provocările cu care se confrunta regiunea în urmă cu 30 de ani, acum apar noi provocări și riscuri care necesită abordări adecvate din partea UE. În cadrul procesului de aderare, unele regiuni (cum ar fi regiunile rurale, periferice sau cele în tranziție industrială) și populația acestora s-au simțit marginalizate și lăsate în urmă în ceea ce privește dezvoltarea economică și socială, alimentând nemulțumiri și oferind oportunități actorilor externi.

Mai mult, multe regiuni se confruntă cu dificultăți, în ciuda asistenței primite, și continuă să observe stagnarea sau chiar regresul nivelurilor lor de dezvoltare în comparație cu media europeană.

Noile provocări, asociate cu procesul continuu de tranziție, ridică întrebări cu privire la valabilitatea, pentru perioada post-2027, a metodelor utilizate în trei generații de programe europene de dezvoltare dedicate acestei regiuni.

De asemenea, este necesară evaluarea modului în care prioritățile politicilor UE dedicate regiunii pot fi adaptate, pentru a permite Balcanilor de Vest să reflecte nevoile lor, ținând seama de capacitățile lor endogene de dezvoltare, care nu sunt și nu pot fi uniforme în întreaga Uniune Europeană.

Uniunea Europeană se străduiește să își consolideze autonomia strategică, încercând să obțină mai mult control asupra destinului său, inclusiv prin reducerea dependenței de actorii externi. Din această perspectivă construirea securității și consolidarea stabilității în regiunea Balcanilor de Vest, o regiune cu o istorie de instabilitate politică, este crucială. Regiunea a atras un interes semnificativ din partea unor actori externi precum Rusia și China, a căror influență poate exacerba fragilitatea mediului de securitate și poate submina obiectivele Uniunii Europene.

Astfel, contracararea influenței actorilor externi în Balcanii de Vest poate contribui la realizarea autonomiei strategice a UE, așa cum s-a arătat pe parcursul cercetării.

Dacă autonomia strategică a UE depinde de stabilitatea vecinătății sale, prin contrabalansarea influențelor externe, care au potențialul de a exacerba tensiunile politice și etnice din regiune, UE poate crea un mediu mai stabil, reducând riscul de crize de conflict și de migrație care ar putea avea un impact asupra stabilității interne a UE. De asemenea, influența actorilor externi poate încetini procesul sau chiar compromite atingerea criteriilor de aderare, iar prin contracararea activă a acestor influențe, UE poate proteja integritatea politicii sale de extindere.

Prin investiții în sectoare strategice și proiecte de infrastructură, actorii externi caută să ofere alternative la proiectul european. Cu toate acestea, promovând integrarea economică, UE nu doar va reduce influența acestor actori, ci și va întări legăturile economice cu statele din Balcanii de Vest, contribuind astfel la consolidarea autonomiei strategice. Mai mult, UE nu oferă doar fonduri și investiții străine directe, ci infuzează valori și standarde menite să crească reziliența regiunii și consolidarea instituțiilor democratice și a statului de drept.

După cum s-a menționat anterior în această cercetare, actorii externi profită de instituțiile democratice fragile și disfuncționalitatea statului de drept în Balcanii de Vest pentru a-și avansa interesele. Prin susținerea dezvoltării instituțiilor puternice, transparente și responsabile în regiune, UE va limita oportunitățile actorilor externi de a exercita influență negativă. La rândul său, acest lucru va crește reziliența regiunii în fața interferențelor externe și va contribui la consolidarea autonomiei strategice a UE. Totodată, prin reînvișorarea politicii sale de extindere, un instrument esențial pentru promovarea stabilității, democrației și prosperității în Balcanii de Vest, UE se asigură că statele regiunii se aliniază la valorile și standardele UE, ceea ce va contribui, de asemenea, la autonomia strategică a UE.

Consolidarea autonomiei strategice reprezintă un proces complex și multidimensional pentru Uniunea Europeană, care implică întărirea cooperării în domeniul securității și promovarea valorilor și standardelor UE pe plan global. Din această perspectivă, Balcanii de Vest dețin un rol crucial ca vecinătate imediată a UE, unde aceasta are responsabilitatea de a-și demonstra viziunea, capacitățile și abilitățile care îi conferă statutul de actor global influent.

Prin contracararea influenței actorilor externi, UE poate încuraja stabilitatea, dezvoltarea economică, securitatea energetică și statul de drept în regiune, facilitând totodată o integrare și cooperare mai strânse cu partenerii săi din Balcanii de Vest. Pentru a obține autonomia strategică, UE trebuie să adopte o abordare cuprinzătoare, combinând eforturile diplomatice, investițiile în domeniile strategice, cooperarea în materie de securitate și sprijinul acordat instituțiilor democratice. Acest lucru va garanta că Balcanii de Vest rămân ancorați în valorile și standardele europene, ceea ce va contribui nu numai la stabilitatea și prosperitatea pe termen lung a regiunii, ci și la realizarea autonomiei strategice a UE în noul peisaj geopolitic volatil.

Astfel, nu doar că este în interesul Uniunii Europene să abordeze în mod proactiv influențele externe din Balcanii de Vest ci este și obligația sa să abordeze cu maximum de atenție și responsabilitate un aspect ce îi poate pune în pericol chiar existența în următoarele decenii.

UE poate crea o vecinătate mai stabilă, mai sigură și mai prosperă, concomitent cu apropierea de atingerea obiectivelor sale strategice de autonomie iar acest lucru îi va permite să preia controlul asupra destinului său și să modeleze scena internațională conform valorilor sale, mai degrabă decât să fie modelată de noua bipolaritate mondială.

Cercetarea a examinat diferitele aspecte și dimensiuni ale procesului de consolidare a autonomiei strategice de către Uniunea Europeană, subliniind necesitatea unei abordări cuprinzătoare pentru atingerea acestui obiectiv ambițios. Ca un efort complex și

multidimensional, autonomia strategică cuprinde capacitatea UE de a acționa independent și asertiv în domenii precum politica externă, apărarea, economia, energia și tehnologia digitală.

Realizarea autonomiei strategice este vitală pentru UE, așa cum s-a arătat pe parcursul cercetării, deoarece se confruntă cu un peisaj global în schimbare rapidă, marcat de puteri emergente și alianțe schimbătoare. Prin consolidarea capacității sale de a acționa în mod autonom, UE își poate proteja mai bine interesele, valorile și cetățenii, afirmând în același timp poziția sa de lider mondial pe scena globală.

Pentru a atinge cu succes autonomia strategică, UE trebuie să se concentreze asupra mai multor domenii-cheie, printre care reformarea instituțiilor și proceselor decizionale interne, consolidarea politicii externe și de securitate comune pentru a permite poziții mai unificate și mai asertive. De o importanță deosebită sunt și consolidarea industriei și a capacităților europene de apărare prin investiții, cercetare și dezvoltare și promovarea unei piețe a apărării competitive și inovatoare, precum și reducerea dependenței economice de actorii externi prin diversificarea lanțurilor de aprovizionare, promovarea rezilienței economice și consolidarea rolului internațional al monedei Euro.

În plus față de aceste domenii specifice, urmărirea autonomiei strategice trebuie să fie susținută și de un angajament ferm față de multilateralism și de o ordine internațională bazată pe norme. Deși încearcă să își consolideze capacitatea de a acționa independent, UE trebuie, de asemenea, să continue să își intensifice și să își consolideze colaborarea cu partenerii internaționali și cu statele din imediata sa vecinătate. Această abordare echilibrată va permite UE să își mențină influența globală și să contribuie la stabilitatea întregului sistem internațional.

Având în vedere toate aceste considerente, calea către autonomia strategică a UE este un efort dificil și pe termen lung. Cu toate acestea, cu o viziune clară, cu eforturi concertate și cu un angajament față de multilateralism, Uniunea Europeană poate obține cu succes autonomia strategică și își poate asigura poziția de actor-cheie la nivel global. Procedând astfel, UE va fi mai bine pregătită pentru a face față provocărilor complexe și interconectate ale secolului XXI și pentru a asigura prosperitatea, securitatea și bunăstarea cetățenilor săi pentru generațiile viitoare.

În 2007, în cadrul discursului său de la Conferința de Securitate de la Munich, Vladimir Putin și-a anunțat, într-o oarecare măsură, intențiile pentru anii următori și modul în care Rusia dorea să modeleze viitorul omenirii. La ediția din 2023 a aceluiași eveniment, Vladimir Putin nu a mai fost invitat, însă locul său în cadrul conferinței a fost dedicat analizei a ceea ce a spus

cu 15 ani în urmă și a acțiunilor sale de atunci, cu accent pe evenimentele declanșate în urma invaziei Ucrainei, începută la 24 februarie 2022⁵⁹.

Din perspectivă concluziilor cercetării se impune a analiza și concluziile Conferinței de Securitate de la Munchen din 2023, axată nu doar pe evoluția peisajului securității ci și pe schimbările climatice, amenințările cibernetice și rolul multilateralismului în abordarea provocărilor globale.

Astfel, din prisma evoluției mediului de securitate, dincolo de evidențierea schimbărilor din peisajul securității globale, devine din ce în ce mai evidentă necesitatea unui angajament reînnoit față de dialog și identificarea unor noi modalități de cooperare cu privire la provocările comune în materie de securitate, în vederea atenuării riscurilor de conflict și a menținerii stabilității și ordinii globale. Se pot observa implicații directe asupra mediului de securitate din Balcanii de Vest prin prisma creșterii rivalităților și creșterea concurenței între principalii actori externi care își exercită influența în regiune. În acest context și într-un peisaj aflat în continuă schimbare, statele din Balcanii de Vest trebuie să rămână vigilente în monitorizarea evoluției peisajului securității și să fie proactive în ceea ce privește colaborarea cu principalii parteneri regionali și internaționali. Acest lucru le va permite abordarea potențialelor amenințări la adresa securității lor și să se asigure că regiunea rămâne ancorată în valorile și normele europene.

Un alt subiect major la Conferinței de Securitate de la Munchen din 2023 a fost reprezentat de impactul schimbărilor climatice asupra mediului de securitate, o dimensiune importantă a temei autonomiei strategice a Uniunii Europene. Din această perspectivă, importanța unei abordări cuprinzătoare, care ia în considerare toate implicațiile schimbărilor climatice și riscurilor de mediu asupra stabilității globale, inclusiv potențialul acestora de a exacerba conflictele existente și de a crea altele noi, trebuie avută în vedere ca parte a elaborării unor răspunsuri multi-dimensionale. Dincolo de investițiile în dezvoltarea durabilă și integrarea securității climatice în cadrele naționale și regionale de securitate, este necesar a se sublinia necesitatea îmbunătățirii cooperării menită atât să atenueze efectele schimbărilor climatice și să stabilească cadrele de adaptare la acestea dar și să abordeze implicațiile extinse ale acestora.

Astfel, Balcanii de Vest, ca și alte regiuni ale Europei, se vor confrunta cu provocări semnificative generate de schimbările climatice, cum ar fi deficitul de resurse, degradarea

---

⁵⁹ DW, „*Putin's shadow looms large at Munich Security Conference*”, 18 februarie 2022, <https://www.dw.com/en/putins-shadow-looms-large-at-munich-security-conference/a-64753075>

mediului și dezastrele naturale, care pot avea un impact major asupra stabilității politice și economice a regiunii și pot contribui la accentuarea tulburărilor sociale.

Totodată, ediția din 2023 a acordat o atenție deosebită amenințărilor cibernetice și rolului tehnologiilor emergente în modelarea mediului de securitate la nivel global. Astfel, necesitatea dezvoltării de norme și reglementări internaționale pentru a governa spațiul cibernetic, precum și pentru a încuraja cooperarea între state pentru combaterea amenințărilor cibernetice, în creștere progresivă în ultimii ani, sunt cruciale pentru a asigura securitatea digitală. Și din această perspectivă se poate asuma rolul important al concluziilor Conferinței asupra consolidării autonomiei strategice a UE. În acest sens, pe măsură ce amenințările cibernetice continuă să evolueze și să devină mai sofisticate, există o nevoie urgentă de un răspuns internațional coordonat care poate facilita inclusiv schimbul de cunoștințe, bune practici și resurse pentru a combate amenințările cibernetice și pentru a proteja infrastructura critică. În acest context, statele din Balcanii de Vest trebuie să își consolideze capacitățile în materie de securitate cibernetică și să consolideze cooperarea regională și internaționale (UE și NATO) în materie de securitate digitală pentru a face față atacurilor cibernetice și campaniilor de dezinformare, din ce în ce mai frecvente, care vizează adesea subminarea stabilității politice și exacerbarea diviziunilor sociale.

Nu în cele din urmă, a fost reafirmat cu această ocazie rolul multilateralismului în abordarea nenumăratelor provocări globale cu care se confruntă comunitatea internațională, precum și rolul organizațiilor regionale în cadrul eforturilor de prevenire a conflictelor, de menținere a păcii și de consolidare a capacităților care asigură reziliența statelor. Pentru Balcanii de Vest, instituțiile multilaterale, cum ar fi UE și NATO, joacă un rol esențial în promovarea stabilității, democrației și dezvoltării economice iar cooperarea în cadrul formatelor regionale (ex. Consiliul de Cooperare Regională) este complementară eforturilor care contribuie la promovarea stabilității și asigurării securității regiunii și nu în ultimul rând la integrare sa euro-atlantică.

Cercetarea și-a propus analiza celor mai recente evoluții ale temelor supuse cercetării iar prin abordarea multi-tematică a pus în evidență interdependența și interconexiunea proceselor de consolidare a securității în regiunea Balcanilor de Vest, extinderea UE și a consolidării autonomiei strategice a Uniunii Europene.

Totodată, rezultatele cercetării pot reprezenta un punct de plecare pentru aprofundarea multor teme conexe cercetării pornind de la evoluția peisajului securității, a impactului

schimbărilor climatice asupra securității, la amenințările cibernetice și importanța multilateralismului ca și cale de urmat pentru abordarea provocărilor secolului XXI.

De asemenea, noutățile aduse prin teza de doctorat pot contribui la formularea unor măsuri ce variază de la necesitatea unei abordări cuprinzătoare, cooperante și incluzive a proceselor de securitate, extindere și autonomie strategică, până la conștientizarea și informarea care ar putea duce la schimbarea percepțiilor cetățenilor din statele membre și ale celor din statele Balcanilor de Vest despre Uniunea Europeană.

În cele din urmă, succesul tuturor acestor eforturi, la care cercetarea și-a adus contribuția, va depinde de disponibilitatea națiunilor de a coopera pentru a aborda provocările emergente și de a împărtăși responsabilitatea de a asigura pacea, securitatea și prosperitatea globală.

În concluzie, Balcanii de Vest, o regiune cu o istorie complexă și cu provocări continue, au potențialul de a obține stabilitate și securitate durabile prin eforturi concertate ale actorilor regionali și ale partenerilor internaționali. Teza de doctorat a subliniat măsurile-cheie necesare pentru consolidarea securității în Balcanii de Vest, de la consolidarea cooperării regionale, promovarea stabilității politice și a democrației, investițiile în dezvoltarea economică, abordarea schimbărilor climatice și a provocărilor de mediu și consolidarea securității cibernetice.

Pentru a consolida cu succes securitatea în Balcanii de Vest, este imperativ ca actorii regionali să colaboreze între ei, precum și cu parteneri internaționali, cum ar fi UE și NATO. Acest parteneriat va permite schimbul de resurse, cunoaștere și bune practici, promovând în același timp un sentiment de responsabilitate comună pentru securitatea și prosperitatea regiunii.

În plus, țările din Balcanii de Vest trebuie să își continue eforturile de promovare a stabilității politice și a democrației, asigurându-se că există instituții puternice, transparente și responsabile. Acest lucru nu numai că va contribui la un mediu stabil, ci va contribui și la consolidarea rezilienței împotriva influențelor externe care ar putea încerca să exploateze fragilitățile din peisajul politic al regiunii.

Investițiile în dezvoltarea economică, în special în sectoarele care promovează creșterea durabilă și creează oportunități de ocupare a forței de muncă, reprezintă o altă măsură esențială pentru consolidarea securității în Balcanii de Vest. O economie înfloritoare va contribui la coeziunea socială și va reduce potențialul de tulburări, diminuând în același timp vulnerabilitatea regiunii.

Abordarea implicațiilor în materie de securitate ale schimbărilor climatice și ale provocărilor de mediu este esențială pentru stabilitatea pe termen lung a Balcanilor de Vest.

Aceasta implică dezvoltarea unor strategii ample pentru consolidarea rezilienței în fața schimbărilor climatice și adaptarea la acestea, precum și investiții în infrastructură durabilă și surse de energie regenerabilă. În încheiere, securitatea și stabilitatea viitoare ale Balcanilor de Vest depind de angajamentul și cooperarea actorilor regionali și a partenerilor lor internaționali.

Concentrându-se pe măsurile prezentate în teza de doctorat, statele din Balcanii de Vest pot construi o regiune mai sigură, mai prosperă și mai rezilientă, care să fie mai bine pregătită pentru a face față provocărilor complexe și interconectate ale secolului XXI.

Calea de urmat poate fi o provocare, dar cu dedicație și colaborare, Balcanii de Vest își pot depăși obstacolele istorice și se pot îndrepta către un viitor mai sigur, în timp ce prin promovarea unui spirit de cooperare și responsabilitate comună, statele regiunii pot naviga eficient prin complexitatea peisajului de securitate contemporan, punând bazele unui viitor mai stabil, mai sigur și mai prosper.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- ✚ AP News. Dusan Stojanovic. (10 aprilie 2022). *China makes semi-secret delivery of missiles to Serbia*. <https://apnews.com/article/russia-ukraine-europe-china-serbia-nato-682ab79c4239f14ecc1133ff5c7addc9>.
- ✚ Al Jazeera. (22 martie 2023). *China's Xi tells Putin of 'changes not seen for 100 years*, <https://www.aljazeera.com/news/2023/3/22/xi-tells-putin-of-changes-not-seen-for-100>.
- ✚ AP News. (10 aprilie 2022) *China makes semi-secret delivery of missiles to Serbia*. <https://apnews.com/article/russia-ukraine-europe-china-serbia-nato-682ab79c4239f14ecc1133ff5c7addc9>.
- ✚ Bernard Marr. (2022). *Data Strategy – How to profit from a world of Big Data, analytics and artificial intelligence*. 2nd edition. Kogan Page.
- ✚ Bruno DUPRÉ. (25 ianuarie 2022). *European sovereignty, strategic autonomy, Europe as a power: what reality for the European Union and what future?*. European issues n°620. Fundația Robert Schuman. <https://www.robert-schuman.eu/en/doc/questions-d-europe/qe-620-en.pdf>.
- ✚ Consiliul Uniunii Europene. (20 iunie 2019). *A New Strategic Agenda 2019 – 2024*. <https://www.consilium.europa.eu/media/39914/a-new-strategic-agenda-2019-2024.pdf>.
- ✚ Charles Michel, Președintele Consiliului European. (8 septembrie 2020).

[@eucopresident], #EUBEF20. Twitter.

✚ Comisia Europeană. *Overview - Instrument for Pre-accession Assistance*. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/overview-instrument-pre-accession-assistance_en.

✚ Comisia Europeană. (6 februarie 2018). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions: A Credible Enlargement Perspective for and Enhanced EU Engagement with the Western Balkans*. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d284b8de-0c15-11e8-966a-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF.

✚ Comisia Europeană. (6 februarie 2018). *Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans*. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d284b8de-0c15-11e8-966a-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF.

✚ Comisia Europeană. (28 aprilie 2020). *Signing ceremonies for Joint Procurement Agreement*. https://ec.europa.eu/health/health-security-and-infectious-diseases/preparedness-and-response/signing-ceremonies-joint-procurement-agreement_ro.

✚ Consiliul Uniunii Europene. (20 iunie 2019). *A new strategic agenda 2019-2024*. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/06/20/a-new-strategic-agenda-2019-2024/>.

✚ Charles Michel. Președintele Consiliului European. (28 septembrie 2020). *Speech to the Bruegel think tank*. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/09/28/1-autonomie-strategique-europeenne-est-l-objectif-de-notre-generation-discours-du-president-charles-michel-au-groupe-de-reflexion-bruegel/>

✚ Consiliul Uniunii Europene. (11 ianuarie 2022). *Conferința “Stronger industry for a more independent Europe*. <https://presidence-francaise.consilium.europa.eu/en/news/stronger-industry-for-a-more-independent-europe-conference/>

✚ Comisia Europeană. (27 mai 2020). *Europe's moment: Repair and Prepare for the Next Generation*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_940.

✚ Comisia Europeană. (12 martie 2019). *Joint Communication to the European Parliament, the European Council and the Council EU-China – A strategic outlook*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019JC0005&from=EN>.

✚ Consiliul European. (11 martie 2022). *Informal meeting of the Heads of State or Government- Versailles Declaration 10 and 11 March 2022*. <https://www.consilium.europa.eu/media/54773/20220311-versailles-declaration-en.pdf>.

✚ Defense News. (3 ianuarie 2022). *Serbia praises another arms shipment from Russia*. <https://www.defensenews.com/global/europe/2022/01/03/serbia-praises-another-arms-shipment-from-russia/>.

- ✚ DW. (18 februarie 2022). *Putin's shadow looms large at Munich Security Conference*. <https://www.dw.com/en/putins-shadow-looms-large-at-munich-security-conference/a-64753075>.
- ✚ European Western Balkans. (16 octombrie 2019). *Mogherini: EU will become a strong global actor only if it integrates WB*. <https://europeanwesternbalkans.com/2019/10/16/mogherini-eu-will-become-a-strong-global-actor-only-if-it-integrates-wb/>.
- ✚ Euractiv. (15 martie 2022). *EU to nearly double its police force in Kosovo*. <https://www.euractiv.com/section/enlargement/news/eu-to-nearly-double-its-police-force-in-kosovo/>.
- ✚ EU Observer. (9 decembrie 2020). *Germany apologises to Skopje for Bulgaria fiasco*. <https://euobserver.com/world/150323>.
- ✚ European Western Balkans. (7 martie 2017). *Mogherini: Balkans can easily become one of chessboards where big power game can be played*. <https://europeanwesternbalkans.com/2017/03/07/mogherini-balkans-can-easily-become-one-of-chessboards-where-big-power-game-can-be-played/>.
- ✚ European Western Balkans. (30 septembrie 2021). *Von der Leyen wraps up visit to the Western Balkans*. <https://europeanwesternbalkans.com/2021/09/30/von-der-leyen-wraps-up-visit-to-the-western-balkans/>.
- ✚ Euractiv. (2 septembrie 2014). *Mogherini: Russia is no longer the EU's strategic partner*. <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/mogherini-russia-is-no-longer-the-eu-s-strategic-partner/>.
- ✚ Guvernul Țărilor de Jos. (9 martie 2022). *Speech by Prime Minister Mark Rutte at Sciences PO University*. <https://www.government.nl/documents/speeches/2022/03/09/speech-by-prime-minister-mark-rutte-at-university-sciences-po-paris>.
- ✚ Heather A. Conley, James Mina, Ruslan Stefanov & Martin Vladimirov. (2016). *The Kremlin Playbook. Understanding Russian Influence in Central and Eastern Europe*. Center for Strategic & International Studies, 2016, <https://www.csis.org/analysis/kremlin-playbook> (vol. 1)
- ✚ Heather A. Conley , Donatienne Ruy , Ruslan Stefanov & Martin Vladimirov. (2019). *The Kremlin Playbook 2 - The Enablers*. Center for Strategic & International Studies. <https://www.csis.org/features/kremlin-playbook-2>,
- ✚ Julian Vierlinger. (20 aprilie 2022). *UN: Ukraine refugee crisis is Europe's biggest since WWII*. Atlantic Council. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/un-ukraine-refugee-crisis-is-europes-biggest-since-wwii/>.
- ✚ Jacques Poos, Ministrul de Externe al Luxembourg. (1991). *Press statement from 28 June 1991, in the wake of the cease fire arrangement, asserting that the European Union would take the lead role in addressing the Balkan conflicts*. <https://www.nytimes.com/1991/06/29/world/conflict-in-yugoslavia-europeans-send-high>

level-team.html.

- ✚ Liliana Popescu și Răzvan Tudose. (decembrie 2021). *The Dragonbear and the Grey Rhinos. The European Union Faced with the Rise of the China-Russia Partnership*. Romanian Journal of European Affairs, <http://rjea.ier.gov.ro/wp-content/uploads/2021/12/Art.-9.pdf>.
- ✚ Mardis du Grand Continent. (8 martie 2022). *Événement spécial consacré à l'invasion de l'Ukraine*. <https://twitter.com/i/broadcasts/1djGXPZqOReGZ>.
- ✚ Mihajlo Vujasin. (29 martie 2022). *EU to allow Western Balkans to take part in joint gas purchases*. Balkan Green Energy News. <https://balkangreenenergynews.com/eu-to-allow-western-balkans-to-take-part-in-joint-gas-purchases/>.
- ✚ Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri. (2020). *Strategia energetică a României 2020-2030, cu perspectiva anului 2050*. http://www.mmediu.ro/app/webroot/uploads/files/Strategia%20Energetica%20a%20Romaniei_aug%202020.pdf.
- ✚ New Strategy Center. (octombrie 2022). *The Wider Balkan Region At The Crossroads Of A New Regional Energy Matrix*. <https://www.newstrategycenter.ro/wp-content/uploads/2022/10/Joint-Study-NCS-BCSP-FINAL.pdf>.
- ✚ Președintele Consiliului European. Charles Michel. (10 februarie 2021). [@eucopresident]. #ACFrontPage [TWEET]. Twitter.
- ✚ Președintele Consiliului European. Charles Michel. (8 septembrie 2020). [@eucopresident].. #EUBEF20 [TWEET]. Twitter.
- ✚ Președintele Franței Emanuel Macron. (12 decembrie 2022). *Balkanii de Vest sunt mai mult decât vecinătatea Europei, deoarece se află în inima Europei*. <https://europeanwesternbalkans.com/2022/01/12/western-balkans-and-the-eu-in-2022-resolution-of-problems-or-escalation-of-crises/>.
- ✚ Președinția rusă. (4 februarie 2022). *Joint statement of the Russian Federation and the People's Republic of China on the International Relations Entering a New Era and the Global Sustainable Development*. <http://en.kremlin.ru/supplement/5770>.
- ✚ Reuters. (27 februarie 2022). *EU's Borrell: 'We fear Russia is not going to stop in Ukraine*. <https://www.reuters.com/article/ukraine-crisis-eu-region-idINS8N2SV0BJ>.
- ✚ Security Service of Ukraine. (28 martie 2022). *Since war started, SSU shuts down 5 enemy's bot farms with over 100,000 fake accounts*. <https://ssu.gov.ua/en/novyny/z-pochatku-viiny-sbu-likvidovala-5-vorozhykh-botoferm-potuzhnistiu-ponad-100-tys-feikovykh-akauntiv>.
- ✚ Serviciul European de Acțiune Externă al UE. (3 decembrie 2020). *Why European strategic autonomy matters*. <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/89865/why-european-strategic-autonomy-mat>.

- ✚ Serviciul European de Acțiune Externă al UE. (20 iulie 2017). *Speech by the High Representative/Vice-President Federica Mogherini at Hessian Peace Prize Award Ceremony*. https://www.eeas.europa.eu/node/30201_en
- ✚ Serviciul European de Acțiune Externă. (iunie 2016). *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe - A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy*. https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf,
- ✚ Serviciul European de Acțiune Externă al UE. (3 decembrie 2020). *Josep Borrell, High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy/ Vice-President of the European Commission – Blog. „Why European strategic autonomy matters”*. https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/89865/why-european-strategic-autonomy-matters_en.
- ✚ The Diplomat. (5 mai 2020). *COVID-19: Trouble on the China-Russia Border*. <https://thediplomat.com/2020/05/covid-19-trouble-on-the-china-russia-border/>.
- ✚ Ursula von der Leyen. 27 noiembrie 2019. *Speech by President-elect von der Leyen in the European Parliament Plenary on the occasion of the presentation of her College of Commissioners and their programme – This is the geopolitical Commission that I have in mind, and that Europe urgently needs*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_19_6408.
- ✚ Velina Tchakarova. (8 septembrie 2015). *The Russia, China Alliance: What Does “The Dragonbear” Aim to Achieve in Global Affairs?* <https://medium.com/@vtchakarova/the-russia-china-alliance-what-does-the-dragonbear-aim-to-achieve-in-global-affairs-e09b1add1c4a>.
- ✚ Vladislav Surkov. (2019). *„Russia interferes in your brains, we change your conscience, and there is nothing you can do about it”*. <https://www.newsweek.com/russia-president-vladimir-putin-election-americans-1327793>.
- ✚ World Bulletin. (2 februarie 2016). *Medvedev warns of 'World War' if peace talks fail*. <https://worldbulletin.dunjabulteni.net/europe/medvedev-warns-of-world-war-if-peace-talks-fail-h169354.html>.
- ✚ Xinhua, „Germany's energy policy must become more independent”, 2 martie 2022, <https://english.news.cn/20220302/04a64a23c91c4201bb3f63a058c69bb6/c.html>